

UNDERRÄTTELSETILLSYNSOMBUDSMANNENS BERÄTTELSE FÖR ÅR 2023

UNDERRÄTTELSETILLSYNS-
OMBUDSMANNENS BERÄTTELSE
FÖR ÅR 2023

Innehåll

Till riksdagen, riksdagens justitieombudsman och statsrådet	5
Underrättelsetillsynsombudsmannafunktionen	7
Personal	7
Ekonomi	8
Verksamhetslokaler	8
Kommunikation	8
Samarbete med intressentgrupper	9
Information om underrättelsetillsynsombudsmannens verksamhet	11
lakttagelser och observationer om tillgodoseende av de grundläggande fri- och rättigheterna och mänskliga rättigheterna samt rättsskyddet inom civil och militär underrättelseinhämtning	16
Ingrepp i enskilda grundläggande fri- och rättigheter	16
Skydd av grundläggande fri- och rättigheter	19
Tillgodoseende av rättsskyddet	20
Organisering av civil och militär underrättelseinhämtning	20
Behov av rättsskydd för föremålen för underrättelseinhämtning	21
Tillgodoseende av behovet av rättsskydd för föremålen för underrättelseinhämtning: brandväggar	22
Tillgodoseende av behovet av rättsskydd för föremålen för underrättelseinhämtning: rättigheter att få information och rättsskyddsåtgärder samt organisering av tillsynen	25
Tillgång till rättsskydd för målsägande i brottmål	27
lakttagelser och observationer gällande lagstiftningen om civil och militär underrättelseinhämtning samt tillämpning av denna	31
Lagstiftningsprojekt	31
Systemet för beslutsfattande inom civil och militär underrättelseinhämtning	33
Användning av metoder för underrättelseinhämtning	33
Skydd av civil och militär underrättelseinhämtning	36
Deltagande i internationellt samarbete	37
Underrättelseinhämtning utomlands	38
Civil och militär underrättelseinhämtning med en annan deltagande aktör än en tjänsteman	38
Behandling av underrättelsetillsynsombudsmannens fjärde årsberättelse	43
Bilagor	45
Mission, vision och strategiska riktlinjer	46
Aktuella rättsliga ställningstaganden	48
Givna utlåtanden	48
Internationella domstolsavgöranden	48
Utländska lagstiftningsprojekt	49
Statistik	50
Tillsynsbesök	50
Begäran om utredningar och klagomål	50
Utlåtanden	51
Finansiering	51

Till riksdagen, riksdagens justitieombudsman och statsrådet

Detta är en berättelse om underrättelsetillsynsombudsmannens verksamhet under år 2023, som ges till riksdagen, riksdagens justitieombudsman och statsrådet enligt 19 § 1 mom. i lagen om övervakning av underrättelseverksamheten.

Detta är underrättelsetillsynsombudsmannens femte årsberättelse och samtidigt ett slags bokslut över underrättelsetillsynsmannens första femåriga verksamhetsperiod, som tog slut 30.4.2024. Efter att ha hört riksdagens underrättelsetillsynsutskott utsåg statsrådets allmänna sammanträde mig till tjänsten som underrättelsetillsynsombudsman för den påföljande femårsperiod som inleds 1.5.2024. Riksdagens första underrättelsetillsynsutskott höll sitt sista möte 23.2.2023 och det andra utskottet sitt första möte 22.9.2023.

Eftersom det är fråga om ett bokslut är det centrala temat för denna årsberättelse hur de grundläggande fri- och rättigheterna och mänskliga rättigheterna samt rättsskyddet förverkligas inom den civila och militära underrättelseinhämtningen. I underrättelsetillsynsombudsmannens tidigare årsberättelser har tyngdpunkten legat på iakttagelser som presenterats inom vad som sekretessförelpliktelseerna tillåter och observationer om den helt nya underrättelselagstiftningen, som gäller en helt ny typ av civil och militär underrättelseverksamhet, samt tillämpningen av denna. Samtidigt har presentationen av iakttagelserna och observationerna ingått i den föregripande tillsyn som underrättelsetillsynsombudsmannen utövar över lagligheten i civil och militär underrättelseverksamhet samt gett uttryck för utvecklingsförslag i anknytning till en fungerande lagstiftning. Iakttagelserna och observationerna har bland annat gällt den digitala verksamhetsmiljön samt beredskapen för undantagsförhållanden inom civil och militär underrättelseverksamhet och den roll som stöder övergången till undantagsförhållanden. Till följd av det ändrade säkerhetsläget har det senare temat fått en växande betydelse.

Jag har haft tillgång till inrikesministeriets berättelse om användningen av metoder för underrättelseinhämtning och skyddande av civil underrättelseinhämtning samt övervakningen av dem, försvarsministeriets berättelse om användningen av metoder för underrättelseinhämtning och skyddande av militär underrättelseinhämtning samt övervakningen av dem, inrikesministeriets berättelse om användningen av hemliga metoder för inhämtande av information samt skyddande och övervakning av dem hos Skyddspolisén, Skyddspolisens berättelse om laglighetsövervakning samt årsberättelsen om den interna laglighetsövervakningen av den militära underrättelseinhämtningen för 2023.

Helsingfors 13.5.2024

Kimmo Hakonen
underrättelsetillsynsombudsman

Underrättelsetillsyns- ombudsmannafunktionen

Underrättelsetillsynsombudsmannafunktionen bildas av underrättelsetillsynsombudsmannen samt de föredragande och den övriga personalen.

Underrättelsetillsynsombudsmannens verksamhet är självständig och oberoende, men är administrativt placerad i anslutning till dataombudsmannens byrå. I praktiken innebär detta att underrättelsetillsynsombudsmannen får stöd i ärenden relaterade till personaladministration och ekonomiförvaltning samt kommunikation av dataombudsmannens byrå. Underrättelsetillsynsombudsmannens dokumentförvaltning är dock av informationssäkerhetsskäl helt avskild från dataombudsmannens byrå. I oktober 2023 tog underrättelseombudsmannens byrå i bruk ärendehanteringssystemet Hilda för handläggning av administrativa ärenden och offentliga ärenden i anknytning till tillsynsverksamheten. De ärenden som anknyter till helt sekretessbelagd tillsynsverksamhet registreras i en separat förteckning. I början av 2025 kommer underrättelsetillsynsombudsmannens byrå såsom de övriga specialombudsmännen administrativt att övergå till ämbetsverket Specialmyndigheterna inom justitieförvaltningen.

Personal

Under berättelseåret arbetade en ledande sakkunnig, en specialsakkunnig och ett administrativt biträde vid underrättelsetillsynsombudsmannafunktionen.

Tillägget om en ställföreträdare för underrättelsetillsynsombudsmannen i lagen om övervakning av underrättelseverksamheten trädde i kraft 1.12.2022. För att genomföra lagändringen ändrades titeln på den obesatta tjänsten som specialsakkunnig till ledande sakkunnig. Statsrådets allmänna sammanträde utnämnde Mikael Lohse till ledande sakkunnig, som när underrättelsetillsynsombudsmannen har förhinder är ställföreträdare för ombudsmannen, från och med 1.5.2023. Utnämningen gjordes efter att riksdagens underrättelsetillsynsutskott och underrättelsetillsynsombudsmannen hade hörts.

Under berättelseåret gjordes en framställan om ändring av titeln på funktionens administrativa biträde till sakkunnig eftersom det bättre beskriver tjänstens verkliga befattningsbeskrivning. Det administrativa biträdet ansvarar förutom för produktion och anskaffning av de administrativa stödtjänster som funktionen behöver också för funktionens informationshantering för både administrativa ärenden och tillsynsverksamhetens ärenden. Biträdet deltar också i den tillsyn som funktionen utövar. Titeln på tjänsten ändrades från och med 1.2.2024.

Ekonomi

Omkostnaderna för underrättelsetillsynsombudsmannafunktionen finansieras ur moment 25.01.03 (Omkostnader för myndigheter som verkar i anslutning till justitieministeriet) i statsbudgetens huvudtitel för justitieministeriets förvaltningsområde. Under verksamhetsåret var anslaget för underrättelsetillsynsombudsmannafunktionen 475 000 euro.

Enligt bokslutet var funktionens omkostnader under berättelseåret 564 000 euro. De oanvända delarna av anslagen för tidigare år överfördes till år 2024.

Uppgifterna om finansieringen av funktionen åren 2019–2023 finns i bilagan Statistik.

Verksamhetslokaler

Underrättelsetillsynsombudsmannafunktionen förfogar över en verksamhetslokal som uppfyller kraven på hög informationssäkerhet. Frågorna kring informationsskydd påverkar också funktionens datatrafikarrangemang och beredskapen för undantagstillstånd. Av datasäkerhetsskäl behandlas enskilda tillsynsärenden på de arbetsplatser som funktionen har i Skyddspolisens och de militära underrättelsemyndigheternas lokaler, varifrån funktionen har tillgång direkt till de ärendehanteringssystem som gäller Skyddspolisens och de militära underrättelsemyndigheternas användning av underrättelseinhämtningsmetoder.

Kommunikation

Underrättelsetillsynsombudsmannafunktionen har en webbplats på finska, svenska och engelska på adressen tiedusteluvalvonta.fi. Den omarbetade webbplatsen, vars struktur har utvecklats och innehåll utvidgats, publicerades i oktober 2023.

Funktionen har också ett X-konto (@tiedusteluvalv) och ett LinkedIn-kont, vilkas huvudsakliga syfte är att styra personer som är intresserade av aktuella frågor inom övervakningen av underrättelseverksamhet till funktionens webbplats.

De strategiska riktlinjerna för funktionens kommunikationsverksamhet finns i bilagan Mission, vision och strategiska riktlinjer.

Samarbete med intressentgrupper

Under berättelseåret besökte underrättelsetillsynsombudsmannen Litauen på inbjudan av Litauens underrättelsetillsynsombudsman och bekantade sig i detta sammanhang övergripande med underrättelseverksamhetens styr- och tillsynsarrangemang i Litauen. Underrättelsetillsynsombudsmannen besökte även Nordmakedonien, där han satt som deltagare i en paneldiskussion på den konferens om justitieombudsmannens roll vid tillsynen över underrättelseverksamheten som Nordmakedonien och DCAF (Geneva Centre for Security Sector Governance) organiserade och deltog i en kurs gällande juridisk tillsyn över underrättelseverksamheten organiserad av Nordmakedoniens domar- och åklagarakademi och DCAF. I samband med besöken framhövdes betydelsen av arrangemang som upprätthåller det allmänna förtroendet för underrättelseverksamheten såväl i de besökta länderna som också i de övriga baltiska länderna och de västliga Balkanländerna.

Funktionens ledande sakkunniga deltog i den årliga europeiska underrättelsetillsynskonferensen, som berättelseåret arrangerades i Norge. Till konferensens ämnesområden hörde bland annat planering av ett inspektionsbesök och det tekniska utförandet av besöket samt underrättelseinhämtning i kommersiella och öppna källor.

De strategiska riktlinjerna för funktionens internationella samarbete finns i bilagan Mission, vision och strategiska riktlinjer.

Under berättelseåret inleddes funktionens samarbete med universitet som utövar underrättelseforskning och ger underrättelseundervisning. Det gäller i synnerhet frågan om att de juridiska aspekterna på underrättelseverksamheten och underrättelsetillsynen beaktas i forskningen och undervisningen. Funktionen kan också stöda synligheten för publicerade undersökningar.

De strategiska riktlinjerna för funktionens akademiska nätverkande finns i bilagan Mission, vision och strategiska riktlinjer.

Information om underrättelsetillsyns- ombudsmannens verksamhet

Den strategiska utgångspunkten för den laglighetsövervakning över civil och militär underrättelseinhämtning som underrättelsetillsynsombudsmannen utövar är att det breda utbudet av tillgängliga former och metoder för laglighetsövervakning utnyttjas i så stor utsträckning som det är möjligt utan att äventyra ombudsmannens oavhängighet och oberoende.

De olika formerna av laglighetsövervakning är proaktiv tillsyn, som förebygger lagstridigheter, tillsyn i realtid, som förhindrar lagstridigheter och retroaktiv tillsyn, som i efterhand ingriper i lagstridigheter.

Med proaktiv tillsyn avses här laglighetsövervakning som sker på ett allmänt plan. Den kan omfatta stöd vid tolkning av lagstiftningen genom analys av juridiska begrepp samt genom systematisering av juridiska begrepp och rättsnormer. I samband med denna kan en granskning av systemiska omständigheter göras, såsom organiseringen av den verksamhet som är föremål för tillsynen och givna direktiv. Laglighetsövervakningen över verksamhet i realtid, det vill säga pågående verksamhet, och retroaktivt, det vill säga laglighetsövervakningen över avslutad verksamhet, gäller för sin del enskilda fall.

Endast Skyddspolisen och de militära underrättelsemyndigheterna är objekt för den av underrättelsetillsynsombudsmannen utövade laglighetsövervakningen. Skyddspolisen och de militära underrättelsemyndigheterna är förpliktade att i realtid anmäla alla sina beslut om användning av underrättelseinhämtningsmetoder och sina tillståndskrav till underrättelsetillsynsombudsmannen. Underrättelsetillsynsombudsmannen har rätt att delta i domstolsbehandlingar gällande användningen av underrättelseinhämtningsmetoder. Som ett resultat av det ovan nämnda bildar sig underrättelsetillsynsombudsmannen en klar uppfattning om hur användningen av underrättelsemetoder har inriktats i den övervakade verksamheten. På detta sätt är det möjligt att utöva laglighetsövervak-

ning i realtid över den civila och militära underrättelseinhämtningen i enskilda fall samt också att utöva övergripande proaktiv laglighetsövervakning över den civila och militära underrättelseinhämtningen, vilket på ett allmänt plan förebygger lagstridigheter. Tyngdpunkten för tillsynen ligger därför på dessa övervakningsformer.

Underrättelsetillsynsombudsmannens befogenhet att bestämma att användningen av en underrättelseinhämtningsmetod ska avbrytas eller avslutas är kopplad till laglighetsövervakningen i realtid. Den retroaktiva laglighetsövervakningen grundar sig bland annat på begäran om undersökning och klagomål samt inspektioner och är för sin del förknippad med underrättelsetillsynsombudsmannens befogenhet att påföra laglighetsövervakningsrelaterade påföljder. Till dessa hör anmälan av förfarandet till förundersökning, givande av anmärkning och framförande av en klandrande eller styrande uppfattning. Med den klandrande uppfattningen fästs den övervakades uppmärksamhet vid ett förfarande som följer lagen och med den styrande uppfattningen fästs den övervakades uppmärksamhet vid ett förfarande som följer lagen eller god förvaltningssed eller aspekter som främjar genomförandet av de grundläggande fri- och rättigheterna och mänskliga rättigheterna. Den klandrande eller styrande uppfattningen kan framföras vid både retroaktiv laglighetsövervakning och laglighetsövervakning i realtid av ett enskilt fall. Underrättelsetillsynsombudsmannen kan dessutom framföra sina synpunkter på lagtolkningsfrågor på ett allmänt plan i samband med den proaktiva laglighetsövervakningen.

Vid framförandet av uppfattningen och synpunkterna är det också möjligt att kombinera olika element ur proaktiv övervakning, övervakning i realtid och retroaktiv övervakning. De tillsynsobservationer som gjorts i samband med övervakning i realtid eller retroaktiv övervakning kan till exempel föranleda inledning av temaspecifik inspektion av de systemiska omständigheterna baserat på en riskbedömning av ämnet. De synpunkter som framförs i slutsatserna av en temaspecifik inspektion kan i detta fall vara mera övergripande än de ursprungliga observationerna av övervakningen.

Underrättelsetillsynsombudsmannens strategiska riktlinjer för tillsynsverksamheten finns i bilagan Mission, vision och strategiska riktlinjer.

Underrättelsetillsynsombudsmannafunktionen gjorde under verksamhetsåret 171 inspektionsbesök hos Skyddspolisen och de militära underrättelsemyndigheterna i anknytning till kraven på och besluten om användning av underrättelseinhämtningsmetoder samt skyddande av underrättelseinhämtningen. Hos Skyddspolisen och de militära underrättelsemyndigheterna gjordes därtill inspektionsbesök gällande de protokoll som utarbetats över användningen av underrättelseinhämtningsmetoder och besök med syftet att bekanta sig med verksamheten, som på ett mera allmänt plan gällde Skyddspolisens och de militära underrättelsemyndigheternas verksamhet.

I samband med inspektionsbesöken granskades Skyddspolisens och de militära underrättelsemyndigheternas beslut gällande användning av underrättelseinhämtningsmetoder och skydd av underrättelseinhämtning. Informationen om antalet granskade beslut är sekretessbelagd på basis av 24 § 1 mom. 5, 9 och 10 punkten i offentlighetslagen.

Underrättelsetillsynsombudsmannafunktionen deltog i samtliga sessioner gällande underrättelseinhämtningsmetoder vid Helsingfors tingsrätt. Informationen om antalet under sessionerna behandlade ärenden är sekretessbelagd enligt 5 § 2 mom. i lagen om offentlighet vid rättegång i allmänna domstolar.

Under verksamhetsåret mottog ombudsmannen 11 skrivelser som främst kan tolkas som begäran om undersökning och ett klagomål. Till skillnad från begäran om undersökning finns det en tröskel i lagen för att ta upp ett klagomål för utredning. Underrättelsetillsynsombudsmannen utredar ett klagomål, om det utifrån klagomålsskrivelsen finns anledning att misstänka att det har förfarits lagstridigt i underrättelseverksamheten eller om underrättelsetillsynsombudsmannen av någon annan orsak anser det motiverat. En annan orsak till utredning av ett klagomål kan exempelvis vara mera övergripande systemiska frågor i anknytning till frågan än i det enskilda ärendet. I syfte att säkerställa underrättelsetillsynens effektivitet samt skydda dem som anför klagomål eller lämnar in undersökningsbegäranden är undersökningsbegärande- och klagomålsärenden i regel sekretessbelagda enligt 24 § 1 mom. 6 och 15 punkten i offentlighetslagen när det gäller allmän offentlighet och 11 § 2 mom. 1 punkten när det gäller övervakningsobjektets rätt att få information. Vid civil och militär underrättelseverksamhet har även föremålen för underrättelseinhämtningsmetoder endast begränsad rätt till insyn med stöd av specialbestämmelser i underrättelselagarna. Detta begränsar underrättelsetillsynsombudsmannens möjligheter att informera en person som lämnat in undersökningsbegäran ens om personen eventuellt varit föremål för en underrättelseinhämtningsmetod.

Utöver begäran om undersökning och klagomål kan underrättelsetillsynsombudsmannen också få olika förfrågningar med begäran om information, förfrågningar gällande underrättelsetillsynsombudsmannens befogenheter och vilket förfarande som följs vid behandling av ärenden, skrivelser som kan tolkas som åsiktsyttringar samt skrivelser som gäller ärenden som inte hör till underrättelsetillsynsombudsmannen uppgifter och befogenhetsområde.

Utöver laglighetsövervakningen i realtid av de enskilda besluten om användning av underrättelseinhämtningsmetoder inledde underrättelsetillsynsombudsmannafunktionen under berättelseåret vissa mera övergripande temainspektioner, som bland annat var inriktade på genomförandet av en helt ny typ av underrättelseinhämtning som avser datatrafik samt den fortsatta användningen av information inhämtad via användning av un-

derrättelseinhämningsmetoder. Med fortsatt användning av information avses bland annat granskning av de insamlade inspelningarna, lagring i registret av information som inhämtats via användning av underrättelseinhämningsmetoder eller annan lagring av den samt bedömning av om fortsatt lagring av personuppgifter är nödvändig. Underrättelsetillsynsombudsmannen kommer att samarbeta med biträdande dataombudsmannen vid övervakningen av den fortsatta behandlingen av information som inhämtats med underrättelseinhämningsmetoder.

Den användning av underrättelseinhämningsmetoder som underrättelsetillsynsombudsmannen granskade riktades under verksamhetsåret mot verksamhet som bör anses utgöra ett allvarligt hot mot den nationella säkerheten.

Under verksamhetsåret blev det inte aktuellt att framföra klagan över Helsingfors tingsrätts beslut, meddela förordnanden om avbrytande eller avslutande av metoder för underrättelseinhämtning, anmäla Skyddspolisens eller militära underrättelsemyndigheters förfarande till förundersökning eller ge Skyddspolisen eller militära underrättelsemyndigheter en anmärkning. I två ärenden, som delvis anknöt till proaktiv laglighetsövervakning och delvis till laglighetsövervakning i realtid, kommunicerade underrättelsetillsynsombudsmannen sin uppfattning om lagtolkningsfrågor till dem som han utövar tillsyn över. Ärendena gällde det tekniska genomförandet av underrättelseinhämtning som avser datatrafik och meddelande om användning av underrättelseinhämtning som avser datatrafik. Dessutom ledde en preliminär granskning av lagligheten i ett ärende som inleddes under rapporteringsåret till anmälan för förundersökning under 2024.

I den övervakning som underrättelsetillsynsombudsmannen utövar används oftare än i övrig laglighetsövervakning andra laglighetsövervakningsåtgärder än påläggning av egentliga laglighetsövervakningspåföljder. Till sådana åtgärder hör bland annat åsiktsutbyte om lagtolkningsfrågor på ett allmänt plan i samband med den proaktiva laglighetsövervakningen vid exempelvis besök för att bekanta sig med verksamheten och under olika utbildningstillfällen. Underrättelsetillsynsombudsmannen kan göra begäran om utredning vid eventuella lagstridigheter, men oftare lämnas en begäran om information, som förutsätter snabbt svar av Skyddspolisen och de militära underrättelsemyndigheterna. Normalt är orsaken till att tilläggsuppgifter begärs då inte misstanke om lagstridighet, utan strävan att säkerställa att förutsättningarna för användningen av underrättelseinhämningsmetoderna uppfylls. Genom att begära information strävar ombudsmannen också efter att utveckla innehållet i de protokoll som upprättas över besluten om användning av underrättelseinhämningsmetoder och tillståndskrav samt användningen av underrättelseinhämningsmetoder genom att presentera observationer om dem. Begäran om tilläggsuppgifter kan göras i samband med inspektionsbesök eller vid deltagan-

de i domstolsbehandlingar gällande tillstånd att använda underrättelseinhämtningsmetoder. Vid behov kan tilläggsuppgifter också begäras om fall som exempelvis tagits upp i medierna. Vid deltagande i domstolsbehandlingarna kan dessutom uppfattningar framföras kring vilken typ av juridiska aspekter som enligt underrättelsetillsynsombudsmannen är kopplade till det behandlade ärendet.

Under verksamhetsåret hördes underrättelsetillsynsombudsmannen tre gånger av underrättelsetillsynsutskottet. Teman för besöken var underrättelsetillsynsombudsmannens berättelse för år 2022, regeringens proposition om Finlands anslutning till Nordatlantiska fördragsorganisationen och aktuella frågor kring Skyddspolisens verksamhet. Under berättelseåret gav underrättelsetillsynsombudsmannen fem utlåtanden gällande lagstiftningsprojekt till ministerierna, deltog i ett tillfälle att bli hörd av förvaltningsutskottet om ett lagstiftningsprojekt och ett tillfälle att bli hörd av försvarsutskottet om samma lagstiftningsprojekt samt gav ett skriftligt utlåtande om ett lagstiftningsprojekt till förvaltningsutskottet.

Närmare information om de utlåtanden som underrättelsetillsynsombudsmannen gett finns under Aktuella rättsliga ställningstaganden. Uppgifterna om antalet inspektionsbesök, begäran om utredningar och klagomål samt utlåtanden åren 2019–2023 finns i bilagan Statistik.

Iakttagelser och observationer om tillgodoseende av de grundläggande fri- och rättigheterna och mänskliga rättigheterna samt rättsskyddet inom civil och militär underrättelseinhämtning

Ingrepp i enstaka grundläggande fri- och rättigheter

Myndigheten behöver befogenheter föreskrivna i lag främst för sådan verksamhet som ingriper i fysiska personers grundläggande fri- och rättigheter, som definierar fysiska eller juridiska personers rättigheter och skyldigheter eller är förbjuden för andra. Det kan i och för sig vara motiverat med lagstiftning av mer informativ karaktär gällande även myndigheternas övriga verksamhetssätt, men ur sådan lagstiftning som gäller en specifik myndighetssektor kan man också dra av lagstiftaren avsedda motsattslutsatser gällande de tillgängliga verksamhetsformerna för myndigheterna inom andra myndighetssektorer. I lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation har kommunikationens konfidentialitet utvidgats att gälla också juridiska personer. En främmande stats ställning som föremål för befogenheter påverkas av om den främmande staten är subjekt för privat- eller förvaltningsrätt eller internationell rätt.

Underrättelseinhämtningen inom civil och militär underrättelseinhämtning gör intrång i enstaka fysiska personers enstaka grundläggande fri- och rättigheter. Det är i synnerhet fråga om ett intrång i skyddet av privatlivet och delarna i detta; hemfrid, sekretess för konfidentiellt meddelande och integritetsskydd. De konkreta effekterna på de enskilda fysiska personer som är föremål för civil och militär underrättelseinhämtning anknyter särskilt till användningen av den inhämtade informationen som grund för myndigheternas yrkesmässiga beslutsfattande som skydd för den nationella säkerheten.

Gällande meddelandenas konfidentialitet i den moderna digitala verksamhetsmiljön accentueras betydelsen av inhämtning av överskottsinformation och information som gäller tredje part. Detta är exempelvis förknippat med teleavlyssning och teleövervakning riktad mot kapade apparater som utövas i samband med bekämpning av cyberattacker samt teknisk apparatövervakning. Även underrättelseinhämtning som avser datatrafik kan rikta sig mot kommunikation där båda parterna ur underrättelseinhämtningsuppdragets perspektiv är tredje parter. Risken med detta är delvis beroende av vilken typ av sökbegrepp som används och den kan öka vid användningen av sökbegrepp riktade på innehållet i meddelandet. Ställningen för tredje parter förbättras om det är möjligt att filtrera och förstöra informationen om den automatiserat i samband med underrättelseinhämtningen.

De för civil och militär underrättelseinhämtning tillgängliga befogenheterna kan spjälkas upp i informationsinhämtningsbefogenheter (användning av underrättelseinhämtningsmetoder) och kunskapsbefogenheter (behandling av personuppgifter). Det går dock inte entydigt att dra en linje mellan dessa. Exempelvis kameraövervakning kan granskas ur syftet med övervakningen delvis såsom användning av underrättelseinhämtningsbefogenhet eller som enbart behandling av personuppgifter. Syftet med inhämtning och lagring av information kan för den som använder kamera bland annat vara bevarande av säkerheten i myndighetslokaler, dokumentering av myndighetens egen verksamhet, kontinuerlig eller upprepad allmän övervakning på allmän plats eller observation av en specifik fysisk persons agerande. Det är för sin del möjligt att inhämta information om var en resekommunikationsapparat använd av en fysisk person befinner sig genom att skaffa informationsinhämtningsbefogenheter såsom teleövervakning och inhämtande av basstationsuppgifter hos teleföretagen eller hos informationssamhällets övriga serviceproducenter genom att utnyttja kunskapsbefogenheter. Särskild betydelse för integritetsskyddet har förenandet av de befogenheter som avser informationsinhämtning och kunskapsbefogenheterna. Det kan exempelvis vara fråga om gestaltidentifiering i realtid kopplad till teknisk övervakning.

Användningen av underrättelseinhämtningsbefogenheterna är bunden till syftet med användningen, det vill säga att de endast får användas för myndighetens utförande av en viss uppgift. Användningen av kunskapsbefogenheter är för sin del bunden till laglighetskravet, kopplingen till användningsändamålet och nödvändighetskravet för behandling av den information som inhämtats med kunskapsbefogenheter eller i övrigt inhämtad information. Här avses med laglighetskravet att informationen får behandlas endast för myndighetens utförande av en specifik i lag föreskriven uppgift, det vill säga för ett specifikt ändamål. Med kopplingen till användningsändamålet avses att informationen endast får behandlas på ett sätt som är förenligt med det ursprungliga användningsändamålet eller genom att avvika från detta på ett i lag föreskrivet sätt. Kravet på nödvändighet hänvisar för sin del till att behandlingen av informationen ska minimeras antingen till den information som är nödvändig för användningsändamålet eller till i lag eventuellt mera vitt definierade nödvändig information, vars nödvändighet avgörs skilt från fall till fall.

Med behandling av personuppgifter avses insamling av uppgifter, lagring av information inhämtad genom användning av en metod för underrättelseinhämtning eller erhållen på något annat sätt i ett register eller förvaring av den på annat sätt samt användning av informationen i den egna verksamheten eller överlåtelse till någon annan. Utlämnandet av information kan gälla enskilda uppgifter eller operativa eller strategiska hotbedömningar baserade på enskilda uppgifter. De aktuella frågorna för skyddet av personuppgifter anknyter bland annat till underrättelseinhämtning som utnyttjar kommersiella och öppna källor samt hantering av så kallad big data.

I civil och militär underrättelseinhämtning får underrättelseinhämtningsmetoden inte riktas på ett utrymme som används för boende av permanent natur. Detta kan i praktiken hindra genomförandet av täckoperationer. En helt egen specialfråga i anknytning till ingripandet i de grundläggande fri- och rättigheterna är hemfriden och det övriga skyddet av de grundläggande fri- och rättigheterna för en fysisk person som är representant för en främmande stat, i synnerhet vid undantagstillstånd i de mellanstatliga förhållandena och vid allvarliga störningar i de normala förhållandena.

När den civila och militära underrättelseinhämtningen är utsatt för sådan påverkansverksamhet som utövas även av främmande stat som utgör ett allvarligt hot mot den nationella säkerheten, accentueras betydelsen av den för samhällsordningen nödvändiga demokratiska yttrandefriheten och de politiska rättigheterna. Detta är också förknippat med särskilda arrangemang kring parlamentarisk övervakning och laglighetsövervakning av civil och militär underrättelseinhämtning, som säkerställer att underrättelseinhämtningen endast är riktad mot verksamhet som utgör ett allvarligt hot mot den nationella säkerheten utan opåkallade exempelvis politiska motiv.

Eftersom den verksamhet som är föremål för civil och militär underrättelseinhämtning till sin karaktär är systematisk, organiserad, yrkesmässig och kontinuerlig är föremålen för civil och militär underrättelseinhämtning i stor omfattning hemliga för både allmänheten och de inblandade. I anknytning till detta upprätthålls den allmänna känslan av förtroende för civil och militär underrättelseinhämtning genom särskilda tillsynsarrangemang för den civila och militära underrättelseinhämtningen.

Skydd av grundläggande fri- och rättigheter

Genom civil och militär underrättelseinhämtning skyddas den nationella säkerheten, det vill säga i sista hand den demokratiska rättsstaten och dess system med grundläggande fri- och rättigheter samt statens suveränitet. I stället för förhållanden mellan fysiska personer är det i detta fall är det ofta fråga om förhållanden mellan stater. I detta hänseende anknyter de samhälleliga effekterna av civil och militär underrättelseinhämtning till användningen av den inhämtade informationen bland annat som grund för den högsta statsledningens politiska beslutsfattande som skydd för den nationella säkerheten.

Den politisk-yrkesmässiga styrningen och ledningen av civil och militär underrättelseinhämtning anknyter bland annat till hur tyngdpunkterna för civil och militär underrättelseinhämtning prioriteras. Republikens president har en viss dubbelroll i ledningen av den militära underrättelseinhämtningen: han deltar å ena sidan i republikens presidents och statsrådets utrikes- och säkerhetspolitiska utskotts gemensamma möte, som förbereder beredningen av tyngdpunkterna för civil och militär underrättelseinhämtning och å andra sidan är han Försvarsmaktens överbefälhavare, som operativt leder Försvarsmakten. Riksdagens underrättelsetillsynsutskott, som ansvarar för den parlamentariska tillsynen över civil och militär underrättelseinhämtning, och justiekanslern i statsrådet, som på strategisk nivå ansvarar för laglighettillsynen över civil och militär underrättelseinhämtning, övervakar uppställandet av tyngdpunktsområdena för den civila och militära underrättelseinhämtningen.

Med civil och militär underrättelseinhämtning stöds bland annat upprätthållandet av den situationsbild som behövs för beredskap för undantagsförhållanden och givandet av förhandsvarning om behovet att övergå till undantagsförhållanden. Underrättelseinhämtningen i anknytning till civil och militär underrättelseinhämtning bör därmed förläggas före hoten. Därmed är civil och militär underrättelseinhämtning till sin grundkaraktär sammanställning av svaga signaler och osäker information för bedömning av hot som riktas mot den nationella säkerheten. Därför är bevisfrågan gällande föremålet för verksamheten i anknytning till användning av underrättelseinhämtningsmetoder inom civil och militär underrättelseinhämtning inte lika hög som bevisfrågan gällande föremålet för verksamheten vid kriminalunderrättelseinhämtningens hemliga underrättel-

seinhämningsmetoder och sekretessbelagda tvångsmedel. Användningen av underrättelseinhämningsmetoder för civil och militär underrättelseinhämtning kan dock inte enbart grunda sig på att föremålet för verksamheten är möjligt eller att föremålet för verksamheten inte är uteslutet.

Tillgodoseende av rättsskyddet

Organisering av civil och militär underrättelseinhämtning

Definitionen av uppgifterna och befogenheterna för respektive civil och militär underrättelsemyndighet samt myndighetsorganisationernas och myndigheternas interna brandväggar i anknytning till organisationen av civil och militär underrättelseinhämtning påverkar såväl myndighetens eller myndighetsorganisationens som också föremålets för underrättelseinhämtning behov av rättsskydd och erhållande av rättsskydd. Med myndighetsorganisationer avses här polisen och Försvarsmakten samt med myndigheter Skyddspolisen och de militära underrättelsemyndigheterna. Myndighetsorganisationernas och myndigheternas interna brandväggar kan vara organisatoriska brandväggar som hindrar överlåtande av information eller innehållsmässiga brandväggar, som begränsar användningen av uppgifterna i den egna verksamheten. Användning av information som inhämtats i samband med civil och militär underrättelseinhämtning i den civila och militära underrättelsemyndighetens brottsbekämpningsverksamhet och överlämnandet till brottsbekämpningen kan påverka både skyddandet av den nationella säkerheten och rättsskyddet för målsägande i ett brottmål. I så fall kan det vara fråga om sådana brott som utgör ett hot mot den nationella säkerheten som ingår i de civila och militära underrättelsemyndigheternas uppgiftsområde och som ofta är riktade mot staten eller brott som inte hör till de civila och militära underrättelsemyndigheternas uppgiftsområde och förverkligandet av det allmänna straffrättsliga ansvaret på grund av dessa.

Vid internationell jämförelse kan de civila och militära underrättelsemyndigheterna spjälkas upp på säkerhetspoliser, säkerhetstjänster och underrättelsetjänster samt olika kombinationer av dem. Säkerhetspoliserna utövar kriminalunderrättelseinhämtning, som stöder förhindrandet och utredning av brott. Brott och brottslingar är föremål för kriminalunderrättelseinhämtning. Säkerhetstjänsterna utövar operativ civil underrättelseinhämtning, operativt civilt kontraspionage och operativt militärt kontraspionage, som stöder skyddandet av den nationella säkerheten och som huvudsakligen genomförs i hemlandet. Bland annat terroristorganisationer och kriminella organisationer är föremål för operativ civil underrättelseinhämtning. En främmande stats civila och militära underrättelseinhämningsmyndigheter är föremål för operativt civilt kontraspionage och operativt militärt kontraspionage. Underrättelsetjänsterna utövar strategisk civil och militär underrättelseinhämtning samt operativ militär underrättelseinhämtning,

som stöder skyddandet av den nationella säkerheten och som huvudsakligen genomförs utomlands. Bland annat den högsta statliga ledningen för en främmande stat är föremål för strategisk civil och militär underrättelseinhämtning. En främmande stats väpnade styrkor är föremål för operativ militär underrättelseinhämtning. De civila och militära underrättelseinhämtningsmyndigheternas taktiska underrättelseinhämtning för att skydda den egna verksamheten samt den påverkansverksamhet som civila och militära underrättelsemyndigheter utövar utgör en skild helhet.

I egenskap av polisenhet tillhör Skyddspolisen polisens myndighetsorganisation. Skyddspolisen uppgift är civil underrättelseinhämtning samt att förhindra och avslöja brott som utgör ett hot mot den nationella säkerheten. Skyddspolisens uppgift är inte att utreda brott som utgör ett hot mot den nationella säkerheten.

De militära underrättelsemyndigheterna (Huvudstabens underrättelseavdelning och Försvarsmaktens underrättelsetjänst) ingår i Försvarsmaktens myndighetsorganisation. För Försvarsmaktens del kan man skilja på de militära underrättelsemyndigheternas uppgift inom militär underrättelseinhämtning, de militära underrättelsemyndigheternas uppgift att förhindra och avslöja brott som utgör ett hot mot den nationella säkerheten samt de militära myndigheternas övriga uppgifter med utredning av militära brott. Därtill föreslås det i regeringens proposition till lag om militär disciplin och brottsbekämpning inom Försvarsmakten (RP 82/2023 rd), som är under riksdagsbehandling, att de övriga militära myndigheterna ska få i ny uppgift att förhindra och avslöja militära brott. För behandling av personuppgifter har Försvarsmakten på motsvarande sätt ett register för militär underrättelseinhämtning, ett säkerhetsregister för förhindrande och avslöjande av brott som utgör ett hot mot den nationella säkerheten samt ett krigsrättsregister för utredning av militära brott. I den nämnda regeringspropositionen föreslås det dessutom att det ska grundas ett nytt register för förhindrande och avslöjande av militära brott. Försvarsmaktens uppgift är inte att utreda brott som utgör ett hot mot den nationella säkerheten.

Behov av rättsskydd för föremålen för underrättelseinhämtning

Redan genom att ingripa i de grundläggande fri- och rättigheterna för en person som är föremål för civil och militär underrättelseinhämtning påverkar man personens rättsliga ställning. Den faktiska vikten av avsaknaden av rättslig ställning är dock beroende av rättsverkan av att informationen används eller överlämnas. Denna rättsverkan beror på syftet med och föremålet för den civila och militära underrättelseinhämtningen.

Vissa av de uppgifter som inhämtats genom civil och militär underrättelseinhämtning är sådana att användningen eller överlämnningen av dem inte har direkta rättsverk-

ningar som påverkar fysiska personer. Med de hemliga tvångsmedlen eller hemliga metoderna för inhämtning av information inom kriminalunderrättelseinhämtning förvärvar man information för utredning av konkreta brott eller för att förhindra konkreta brott eller risksituationer. Genom användningen av underrättelseinhämtningsmetoder för civil och militär underrättelseinhämtning kan man dessutom inhämta information som stöd för den högsta statliga ledningens beslutsfattande för skyddandet av den nationella säkerheten eller för utarbetande av den allmänna inriktningen på bedömningen av hotbilden på strategisk nivå i anknytning till myndigheternas skyddande av den nationella säkerheten. Bedömningarna om hotbilder på strategisk nivå gäller i allmänhet inte enskilda fysiska personer. Inom kriminalunderrättelseinhämtningen är hemliga tvångsmedel och användningen av hemliga tvångsmedel riktad mot fysiska personer. Användningen av underrättelseinhämtningsmetoder för civil och militär underrättelseinhämtning kan också inriktas på aktörer i organisationsform, trots att detta inte speciellt tydligt framgår av de bestämmelser om civil och militär underrättelseinhämtning som i stor utsträckning kopierats från författningarna om kriminalunderrättelseinhämtningens hemliga tvångsmedel och hemliga metoder för inhämtning av information. Den underrättelseinhämtning som riktas mot organisationer som aktörer är också förknippad med en mera allmän fråga om en uttrycklig lagstiftning om befogenheterna i dylika fall. Föremålet för underrättelseinhämtning riktad mot organisationer som aktörer kan exempelvis vara platser eller teknisk apparatur använd av organisationen, vilkas information inte kan förenas med fysiska personer. Både sådan information och information som kan förenas med fysiska personer kan användas vid utarbetandet av hotbedömningar på operativ nivå för inriktning på specifika föremål i anknytning till skyddandet av den nationella säkerheten. I allmänhet kan den information som inhämtats genom användning av civila och militära underrättelseinhämtningsmetoder och som inom ramen för brandväggsbestämmelserna används i brottsbekämpningen eller överlämnas till brottsbekämpningar förenas med fysiska personer. Det kan vara fråga om enskilda uppgifter som utnyttjas för förhindrandet av konkreta brott och farliga situationer och inriktning av utredningen av konkreta brott. Information som används som bevis i brottmål är förknippade med kravet på en rättvis rättegång. I så fall kan det gälla både information som talar för misstanken, det vill säga gagnar målsägande i brottmålet, och information som talar mot misstanken, det vill säga gagnar den misstänkte.

Tillgodoseende av behovet av rättsskydd för föremålen för underrättelseinhämtning: brandväggar

De ovan nämnda, myndighetsorganisationens eller myndighetens interna organisatoriska eller innehållsmässiga brandväggarna kan stöda rättsskyddet för en sådan fysisk person som är föremål för inhämtning av information i anknytning till civil och militär underrättelseinhämtning.

Gällande användningen av informationen är det fråga om de civila och militära underrättelsemyndigheternas rätt att använda sådan information som de fått i samband med sin civila och militära underrättelseinhämtning i sin egen brottsbekämpning samt att använda information som de fått i samband med sin egen brottsbekämpning i den civila och militära underrättelseverksamheten. Vid överlämnandet av information är det för sin del fråga om den civila och militära underrättelsemyndighetens rätt eller skyldighet att lämna ut information som den inhämtat i samband med sin civila och militära underrättelseinhämtning till andra myndigheter för brottsbekämpning, för utövande av de andra myndigheternas uppgifter med att skydda den nationella säkerheten eller för utförande av de andra myndigheternas övriga uppgifter.

Vid användningen av informationen är det fråga om de civila och militära underrättelsemyndigheternas uppgiftshelhet, alltså verksamhet för skyddande av den nationella säkerheten. Vid överlämnandet av information till andra myndigheters brottsbekämpning är det för de brott som utgör ett hot mot den nationella säkerheten fråga om verksamhet som ingår i de civila och militära underrättelsemyndigheternas uppgiftshelhet och för de övriga brottsens del verksamhet som inte ingår i de civila och militära underrättelsemyndigheternas uppgiftshelhet. Vid överlämnandet av information till andra myndigheters uppgifter inom skyddandet av den nationella säkerheten är det fråga om verksamhet som ingår i de civila och militära underrättelsemyndigheternas uppgiftshelhet. För både användningen av information och överlämnande av information kan det vara fråga om information som inhämtats i samband med användning av underrättelseinhämtningsbefogenheterna eller information som erhållits på annat sätt.

På den information som inhämtats i samband med användningen av informationsinhämtningsbefogenheterna tillämpas bestämmelserna om användning av överskottsinformation på kriminalunderrättelseinhämtningens hemliga tvångsmedel och hemliga metoder för inhämtning av information och för de civila och militära underrättelseinhämtningsmetodernas del bestämmelserna om brandväggar för överlämnande av information till brottsbekämpningen. På annan information än den som i samband med civil och militär underrättelseinhämtning inhämtats med underrättelseinhämtningsmetoder eller uppgifter som överlämnas för andra ändamål än brottsbekämpning tillämpas främst lagstiftningen om personuppgifter. Det finns bestämmelser om utlämnande av Skyddspolisens information till andra polisenheter och andra myndigheter i lagen om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet. Skyddspolisen får dessutom, trots sekretessbestämmelserna, lämna ut personuppgifter till andra polisenheter bland annat för förebyggande eller avslöjande av ett brott, utredning av ett brott för vilket det strängaste straffet enligt lag är fängelse, skyddande av den nationella säkerheten och inriktning av polisens verksamhet. Skyddspolisens information kan lämnas ut till andra myndigheter bland annat för utförande av Skyddspolisens uppgifter.

I bestämmelserna om användning av överskottsinformation föreskrivs det om rätten att använda information som inhämtats med kriminalunderrättelseinhämtningens hemliga tvångsmedel eller hemliga metoder för inhämtning av information eller för ett ändamål som avviker från det ursprungliga syftet för det hemliga tvångsmedlet eller den hemliga underrättelseinhämtningsmetoden för brottsbekämpning eller förhindrande av fara eller skada. I brandväggsbestämmelserna om utlämning av information för brottsbekämpning föreskrivs det enligt formuleringen om rätten eller skyldigheten att lämna information som inhämtats genom användning av underrättelseinhämtningsmetoder för civil och militär underrättelseinhämtning för brottsbekämpning eller förhindrande av fara eller skada i ett syfte som avviker från underrättelseinhämtningens ursprungliga ändamål.

Det är motiverat att precisera formuleringen av brandväggsbestämmelserna gällande frågan huruvida de utöver överlämning av information också är avsedda att tillämpas för användning i den civila och militära underrättelsemyndighetens egen verksamhet, för överlämnande av information till brottsbekämpningen inte enbart för anmälan av ett brott utan också i övrigt på eget initiativ eller på begäran samt att inte enbart gälla brott som inte ingår i de civila och militära underrättelsemyndigheternas uppgifter utan också brott som ingår i de civila och militära underrättelsemyndigheternas uppgifter.

I sitt ställningstagande har riksdagens justitieombudsman konstaterat att brandväggsbestämmelserna ska tillämpas också på användning i de civila och militära underrättelsemyndigheternas egen verksamhet, även på överlämnande av information på begäran och även på brott som omfattas av de civila och militära underrättelsemyndigheternas uppgiftsområde. Justitieombudsmannen ansåg dessutom nyligen att föreskrifterna om överlämnande av information som erhållits genom underrättelseinhämtning till en annan nationell myndighet för andra ändamål än underrättelseverksamhet är uttömmande i brandväggsbestämmelserna. Enligt justitieombudsmannen kan det vara fråga om inte enbart brottsbekämpning på det sätt som nämns i bestämmelserna utan också andra i bestämmelserna nämnda användningsändamål. Enligt justitiekanslern hör till dessa inte utlämning av information för inriktning av polisens verksamhet.

Förhindrandet av fara för liv, hälsa eller frihet eller en betydande miljö-, egendoms- eller förmögenhetsskada omnämns både i bestämmelserna om användningen av överskottsinformation och i brandväggsbestämmelserna om utlämnande av information till brottsbekämpningen. Framkallande av fara är dessutom ofta straffbart. Inriktning av polisens verksamhet nämns i bestämmelserna om användning av överskottsinformation, men inte i brandväggsbestämmelserna om utlämning av information till brottsbekämpning. Syftet med civil och militär underrättelseinhämtning är att stöda skyddandet av den nationella säkerheten. Förebyggandet av brott och farosituationer som utgör ett hot mot den nationella säkerheten, förhindrandet av brott och farosituationer som utgör ett hot mot

den nationella säkerheten och avslöjandet av brott som utgör ett hot mot den nationella säkerheten samt utredning av brott som utgör ett hot mot den nationella säkerheten bör anses ingå i uppgiftshelheten för skyddande av den nationella säkerheten. Ett syfte med de strategiska och operativa bedömningarna av hotet inom den civila och militära underrättelseinhämtningen är att förebygga brott och farosituationer som utgör ett hot mot den nationella säkerheten genom att stöda den allmänna och föremålsspecifika inriktningen i olika myndigheters verksamhet. Det kan också vara fråga om inriktning av polisens verksamhet. Eftersom sådana hotbedömningar inte är förknippade med konkreta brott är det inte ändamålsenligt att koppla dem till straffskalorna för brott.

Tillgodoseende av behovet av rättsskydd för föremålen för underrättelseinhämtning: rättigheter att få information och rättsskyddsåtgärder samt organisering av tillsynen

De centrala elementen i rättsskyddet för en fysisk person som är objekt för civil och militär underrättelseinhämtning är också personens rätt att få information och de rättsskyddsåtgärder som personen har tillgång till samt de särskilda övervakningsarrangemangen inom civil och militär underrättelseinhämtning. Till följd av den övergripande sekretessen vid civil och militär underrättelseinhämtning accentueras de särskilda övervakningsarrangemangen inom civil och militär underrättelseinhämtning.

Offentligheten för sakägarna har inom civil och militär underrättelseinhämtning kopplats till skyldigheten att underrätta en person som varit föremål för informationsinhämtning om användningen av en underrättelseinhämtningsmetod. Endast en del av underrättelseinhämtningsmetoderna är förknippade med skyldighet att underrätta sakägarna och även i dessa fall kan domstolen för att skydda den nationella säkerheten eller liv eller hälsa ge tillstånd att inte underrätta dem. För rättegångsmaterialet i ett tillståndsärende kan behovet av att inte underrätta föremålet för användningen av underrättelseinhämtningen påverkas av offentligheten för sakägare (jmf. HD:2015:45). Avvikande från kriminalunderrättelseinhämtningen innehåller tillståndskraven i samband med civil och militär underrättelseinhämtning material som ger en bredare bakgrund än det enskilda fallet. Anmälningsskyldigheten gäller inte anmälan till tredje part, som har blivit det faktiska föremålet för användningen av underrättelseinhämtningsmetoden.

En internationell jämförelse av tillsynsarrangemangen inom civil och militär underrättelseinhämtning har bland annat gjorts i Europeiska unionens byrå för grundläggande rättigheters rapport "Underrättelsetjänsters övervakning: skyddsåtgärder för grundläggande rättigheter och rättsmedel i Europeiska unionen" från år 2017 och den partiella uppdateringen från år 2023. Underrättelsetillsynsombudsmannen deltog för sin del med sitt stöd vid utarbetandet av den nämnda uppdateringen.

Den vidare definitionen av den verksamhet och de aktörer som är föremål för underrättelseinhämtningen än inom kriminalunderrättelseinhämtning samt den nämnda mera övergripande sekretessen mot både allmänheten och sakägarna vid underrättelseinhämtning än vid kriminalunderrättelseinhämtning ställer krav på särskilda tillsynsarrangemang inom civil och militär underrättelseinhämtning. Med de särskilda tillsynsarrangemangen säkerställer man att den civila och militära underrättelseinhämtningen endast inriktas på verksamhet som utgör ett allvarligt hot mot den nationella säkerheten samtidigt som man indirekt upprätthåller det allmänna förtroendet för civil och militär underrättelseinhämtning.

Hos oss består de särskilda tillsynsarrangemangen för civil och militär underrättelseinhämtning av riksdagens underrättelsetillsynsutskott som utövar parlamentarisk tillsyn över civil och militär underrättelseinhämtning samt underrättelsetillsynsombudsmannen, som övervakar lagligheten inom civil och militär underrättelseinhämtning. Biträdande dataombudsmannen utövar därtill tillsyn också över de civila och militära underrättelsemyndigheternas behandling av personuppgifter.

Riksdagens underrättelsetillsynsutskotts uppgift är att utöva tillsyn över att den civila och militära underrättelseinhämtningen är korrekt utförd och ändamålsenlig samt att följa med och främja att de grundläggande fri- och rättigheterna och mänskliga rättigheterna tillgodoses i den civila och militära underrättelseinhämtningen. Underrättelsetillsynsombudsmannens uppgift är att utöva tillsyn över lagligheten i den civila och militära underrättelseinhämtningen och tillgodoseendet av de grundläggande fri- och rättigheterna och mänskliga rättigheterna samt att främja rättssäkerheten och god praxis i anknytning till den. Underrättelsetillsynsutskottet och underrättelsetillsynsombudsmannen utövar inte enbart tillsyn över Skyddspolisens civila underrättelseinhämtning utan också över dess övriga verksamhet. I regeringens proposition med förslag till lag om militär disciplin och brottsbekämpning inom Försvarsmakten (RP 82/2023 rd) föreslås det att underrättelsetillsynsutskottets och underrättelsetillsynsombudsmannens tillsynsområde i fortsättningen också ska övervaka militärunderrättelsemyndigheternas förhindrande och avslöjande av brott som anknyter till militär underrättelseverksamhet som riktar sig mot den nationella säkerheten. Det skulle samtidigt vara motiverat att utvidga lagstiftningen om underrättelsetillsynsombudsmannens övervakningsbefogenheter till att utöver användningen av civila och militära underrättelseinhämtningsmetoder också uttryckligen gälla Skyddspolisens och de militära underrättelsemyndigheternas användning av kriminalunderrättelseinhämtningens hemliga underrättelseinhämtningsmetoder.

Såsom ovan konstaterats utövar underrättelsetillsynsombudsmannen övergripande proaktiv verksamhet för förebyggande av lagstridigheter, övergripande övervakning i realtid för förhindrande av lagstridigheter och retroaktiv tillsyn som ingriper i lagstridig-

heter inom civil och militär underrättelseinhämtning. Övervakningen i realtid och den retroaktiva övervakningen gäller enskilda fall och den proaktiva övervakningen sker på ett allmänt plan. Övervakningen i realtid kan vara ex ante, det vill säga ske före användningen av underrättelseinhämtningsmetoden, eller ex durante, det vill säga under användningen av metoden. Den ex ante övervakning som underrättelsetillsynsombudsmannen utövar är förknippad med granskning av de beslut om användning av underrättelseinhämtningsmetoder som de civila och militära underrättelsemyndigheterna fattar och deltagande i domstolsbehandlingar om användningen av underrättelseinhämtningsmetoder. Den ex durante övervakning som underrättelsetillsynsombudsmannen utövar gäller för sin del exempelvis övervakning av att inriktningen av den mot individen riktade teleadress- och teleterminalspecifika teleavlyssningen och teleövervakningen samt de specifika sökvillkoren enligt klasserna för sökvillkor inom underrättelseinhämtningen av teletrafik har gjorts inom ramen för det tillstånd domstolen beviljat. Vid kriminalunderrättelseinhämtning förekommer inte motsvarande särskild övervakning av hur teleavlyssningen och teleövervakningen av en person styrs till teleadressen och teleterminalen.

För att underrättelsetillsynsombudsmannens självständighet och oberoende ska bevaras får den proaktiva övervakningen eller ex durante övervakningen inte leda till att han fungerar som rådgivare för Skyddspolisen eller den militära underrättelsemyndigheten i ett specifikt fall eller att han deltar i den operativa ledningen av den civila och militära underrättelseinhämtningen.

Till rättsskyddsåtgärderna för en fysisk person som är föremål för civil och militär underrättelseinhämtning hör att anföra ett klagomål eller lämna in en begäran om undersökning hos underrättelsetillsynsombudsmannen. Klagomål kan också anföras av en juridisk person. Såsom ovan konstaterats är den yttersta påföljd som underrättelsetillsynsombudsmannen har inom laglighetsövervakningen att anmäla ett ärende för förundersökning. Om det i samband med civil och militär underrättelseinhämtning skulle ske en rättskränkning som eventuellt kunde leda till skadeersättning eller gottgörelse, skulle man i det specifika fallet överväga att avvika från den övergripande sekretessen inom civil och militär underrättelseinhämtning, som även gäller sakägare.

Tillgång till rättsskydd för målsägande i brottmål

Om information om brott erhålls i samband med civil och militär underrättelseinhämtning kan den nämnda myndighetsorganisationens (polisen och Försvarsmakten) eller myndighetens (Skyddspolisen och de militära underrättelseinhämtningsmyndigheterna) organisatoriska och innehållsmässiga brandväggar begränsa tillgången till rättsskydd för målsägande i ett brottmål. Detsamma gäller för statens ställning i samband med brott mot staten.

En skild fråga är brandväggarnas förhållande till den civila och militära myndighetens eller en tjänstemans inom den civila och militära myndigheten (polismän och andra tjänstemän inom Skyddspolisen samt tjänstemän hos militära underrättelsemyndigheter) rätt eller skyldighet att ingripa i ett brott genom att anmäla ett pågående brott eller ett brott som begåtts till brottsbekämpningsmyndigheten eller själv förhindra ett pågående brott.

De civila och militära underrättelsemyndigheterna har till följd av de uppgifter som i lagstiftningen föreskrivs myndigheten i princip inom ramen för sina uppgifter skyldighet att ingripa i som utgör hot mot den nationella säkerheten. Därtill kan den civila och militära underrättelsemyndigheten ha rätt att ingripa i brott som inte hör till myndighetens uppgiftsområde. På överlämnande till brottsbekämpningen av sådan information som inhämtats i samband med användning av underrättelseinhämtningsmetoder tillämpas brandväggsbestämmelserna och för information som erhållits på annat sätt främst personuppgiftslagstiftningen. Brandväggsbestämmelserna förpliktar de civila och militära underrättelsemyndigheterna att ingripa också i de allvarligaste brotten som inte hör till myndighetens uppgiftsområde.

Den civila och militära underrättelsetjänstemannens rätt eller plikt att ingripa i brott kan anknyta till information som tjänstemannen har fått i samband med utövandet av sin tjänst eller som han eller hon fått utanför utövandet av sin tjänst. Tjänstemannen har på basis av den information som tjänstemannen fått vid utövandet av sin tjänst i princip samma förpliktelse eller rätt att ingripa i brott som den myndighet tjänstemannen representerar. I fråga om information som erhållits utanför tjänsteutövningen har tjänstemannen i princip inte mera omfattande rätt eller skyldighet att ingripa i brott som faller utanför uppgiftsområdet för den myndighet tjänstemannen representerar än den myndighet som tjänstemannen representerar. En separat fråga är varje individs rätt eller skyldighet att ingripa i ett brott samt i anknytning till detta tjänstemannens ställning som privatperson som utanför tjänsteutövningen erhållit information om ett brott som faller utanför uppgiftsområdet för den myndighet tjänstemannen representerar.

För polismän inom Skyddspolisen försvåras konstellationen ytterligare av att den allmänna skyldighet att agera som föreskrivs för polisman i polisförvaltningslagen gäller också dem. Skyldigheten att agera anknyter till information som erhållits både vid tjänsteutövning och utanför tjänsteutövning. En polisman är skyldig att ingripa i ett allvarligt brott också utanför sitt arbetsfält och under sin fritid. Enligt regeringens proposition om bestämmelserna i polislagen om civil underrättelseinhämtning är vissa bestämmelser om brandväggar vid överlämnande av information till brottsbekämpningen specialbestämmelser i förhållande till bestämmelserna om polisens skyldighet att agera. De situationer då brandväggsbestämmelserna ska tillämpas på information som

inhämtats vid användningen av underrättelseinhämningsmetoder anknyter i praktiken till sådan information som tjänstemannen inom civil och militär underrättelseinhämtning har fått vid tjänsteutövning.

I synnerhet för de brott som utförts i den digitala verksamhetsomgivningen eller som utförts av statliga aktörer kan möjligheterna att brottsansvaret de facto förverkligas förbli begränsade. En separat fråga är sedan att ingripandet i brott kan röja underrättelseinhämtning som görs för att skydda den nationella säkerheten och att ingripandet i brott som utgör hot mot den nationella säkerheten i vissa situationer också i övrigt kan äventyra den nationella säkerheten eller enskilda individers personliga säkerhet.

Iakttagelser och observationer gällande lagstiftningen om civil och militär underrättelseinhämtning samt tillämpning av denna

De iakttagelser och observationer som presenteras i det följande anknyter till verkliga eller möjliga tolkningssituationer i den gällande lagstiftningen samt eventuella utvecklingsbehov i lagstiftningen.

Lagstiftningsprojekt

Regeringsprogrammet för statsminister Petteri Orpos regering innehåller ett flertal skrivelser som gäller eller tangerar civil och militär underrättelseinhämtning.

Under rubriken "Skyddspolisens funktionsförmåga säkerställs" i regeringsprogrammet behandlas bland annat:

- revidering av bestämmelserna om brandväggar i underrättelselagstiftningen så att det blir möjligt att rikta polisens verksamhet och i tillräcklig omfattning lämna ut information till polisen och andra myndigheter som har befogenheter att konkret ingripa i verksamhet som allvarligt hotar den nationella säkerheten,
- möjliggörande av teknisk observation av sammanlänkade utrustning och sammanlänkade system,
- möjliggörande av användning av sökbegrepp riktade på innehållet i meddelanden,
- utvidgning av underrättelsebefogenheterna till utrymmen som används för stadigvarande boende,
- föreskrifter om en befogenhet att påverka utrustning eller programvara utomlands som används för sådant cyberspionage eller sådan cyberpåverkan som allvarligt äventyrar Finlands nationella säkerhet,

- myndigheternas biståndsskyldighet ska utvidgas till tjänsteleverantörer i Finland, såsom datorhallsföretag,
- säkerställa att Skyddspolisen för sitt uppdrag får nödvändig information av polisen, skatte- och utskökningsmyndigheterna och andra myndigheter,
- stiftande av lagstiftning om en behörighet att behandla och utnyttja stora informationsresurser som fås från öppna källor samt
- kriminalisering av systematisk påverkan på det samhälleliga beslutsfattandet i Finland för en främmande stats räkning i syfte att skada Finland och spridning av osann information om beslutsfattandet eller de samhälleliga förhållandena i Finland.

Inrikesministeriet tillsatte 21.12.2023 ett projekt för beredning av förslagen till justering av den civila underrättelseinhämtningslagstiftningen och Skyddspolisens informationsutbyte. Mandatperioden för det projektet, som har tre skeden, tar slut 31.7.2026. Underrättelsetillsynsombudsmannafunktionens ledande sakkunnige är permanent sakkunnig i den arbetsgrupp som tillsattes för projektet.

Det finns dessutom förslag till bestämmelser om Skyddspolisens informationsutbyte i det utkast till regeringsproposition med förslag till lag om förhindrande av penningtvätt och av finansiering av terrorism samt lagar om skyddandet av den nationella säkerheten som den av finansministeriet tillsatta arbetsgruppen berett. Underrättelsetillsynsombudsmannen har gett ett utlåtande om justitiekanslern i statsrådets memorandum, som gäller den fortsatta beredningen på basis av det utkast som arbetsgruppen hade berett av det utkast till regeringsproposition till lag om förhindrande av penningtvätt och av finansiering av terrorism samt till lagar som har samband med den.

I den här årsberättelsen har i anknytning till de nämnda skrivningarna i regeringsprogrammet behandlats behovet att utveckla brandväggsbestämmelserna, vilka effekter typen av sökbegrepp som används vid datatrafikunderrättelseinhämtning har på tredje parts ställning, de praktiska hindren för täckoperationer av förbudet att utöva underrättelseverksamhet i utrymme som används för boende av permanent natur och utsträckningen av skyddet av hemfriden och det övriga skyddet av de grundläggande fri- och rättigheterna för en fysisk person som representerar en främmande stat, informationsinhämtning som utnyttjar kommersiella och öppna källor och betydelsen av så kallad big data med hänsyn till skyddet av personuppgifter samt den för demokratin grundläggande betydelsen av yttrandefrihet och politiska rättigheter i samband med en främmande stats fientliga påverkansarbete, som utgör ett allvarligt hot mot den nationella säkerheten. I årsberättelsen har även civil och militärunderrättelsemyndigheternas påverkansarbete berörts. Den i årsberättelsen beskrivna ex durante övervakning som underrättelsetillsynsmannen utövar kunde också kopplas till en eventuell teknisk övervakning av apparater, som är inriktad på apparat- och systemkedjorna.

Regeringsprogrammet innehåller också omnämningen om:

- underrättelse- och beredskapslagstiftningen uppdateras så att den möjliggör effektiv motverkan av hybridhot,
- beredning av lagstiftning som gör hotbaserad kriminalunderrättelseinhämtning möjlig och gör en bedömning av om det finns behov av preciseringar av grundlagen i detta hänseende samt
- En speciallag stiftas att gälla bekämpning av organiserad brottslighet.

Inrikesministeriet lät göra en extern utredning, som blev klar våren 2023, gällande lagstiftningen om polisens kriminalunderrättelseinhämtning. Underrättelsetillsynsombudsmannen har gett sitt utlåtande om utredningspersonens rapport.

Inrikesministeriet tillsatte 25.9.2023 ett projekt för beredning av ett förslag till lagstiftning om polisens kriminalunderrättelseinhämtning och lagstiftning som har samband med den. Projektets mandatperiod tar slut 31.5.2026. Enligt beslutet om inledning av projektet kommer bland annat underrättelsetillsynsombudsmannen att höras under projektet.

Behoven för utveckling av lagstiftningen om polisens kriminalunderrättelseinhämtning kan gälla möjligheterna att utarbeta strategiska och operativa hotbedömningar, som stöder förebyggandet av brott, för skydd av den interna säkerheten. Det är bland annat fråga om användningen av underrättelseinhämtningsbefogenheterna eller kunskapsbefogenheter i detta syfte. I detta hänseende påminner upplägget om utarbetandet av strategiska och operativa hotbedömningar i anknytning till skyddandet av den nationella säkerheten i samband med civil och militär underrättelseinhämtning.

Systemet för beslutsfattande inom civil och militär underrättelseinhämtning

Här ovan har styr- och ledningssystemet samt uppföljningssystemet för civil och militär underrättelseinhämtning berörts. I det följande behandlas beslutsprocessen gällande civil och militär underrättelseinhämtning.

Användning av metoder för underrättelseinhämtning

Domstolen fattar beslut om användningen av underrättelseinhämtningsmetoder som ingriper i hemfriden eller sekretessen i ett konfidentiellt meddelande. Skyddspolisens chef och underrättelsechefen vid Huvudstaben fattar beslut om användningen av täckverksamhet som uttryckligen sker i datanätet och annan bevisprovokation genom köp än sådan som uttryckligen görs på säljanbud som inte har tillgängliggjorts för allmänheten. Underrättelsechefen vid Huvudstaben fattar därtill beslut om användningen av

sådan radiosignalspaning och underrättelseinhämtning som avser utländska datasystem som är tillgänglig vid militär underrättelseinhämtning. Beslut om användningen av andra underrättelseinhämningsmetoder kan fattas på en hierarkiskt lägre nivå hos Skyddspolisens eller den militära underrättelsemyndigheten. Skyddspolisens chef och underrättelsechefen vid Huvudstaben fattar beslut om användningen av underrättelseinhämningsmetoder i anknytning till internationellt samarbete och underrättelseinhämtning utomlands.

I samband med civil och militär underrättelseinhämtning finns vissa sådana underrättelseinhämningsmetoder tillgängliga där bestämmelserna delvis har kopierats från tvångsmedelslagens bestämmelser om genomsökning samt beslag och kopiering av handling. Det är å ena sidan genomsökning av platser i enlighet med tvångsmedelslagarna och å andra sidan platsspecifik underrättelseinhämtning enligt lagarna om underrättelseverksamhet, å ena sidan beslag av sak eller handling och ersättande av beslagtagen handling genom kopiering enligt tvångsmedelslagarna och å andra sidan kopiering av föremål eller handling enligt lagarna om underrättelseverksamhet samt å ena sidan kvarhållande av försändelser för beslag eller kopiering och beslag och kopiering av försändelse i tvångsmedelslagarna och å andra sidan kvarhållande av försändelser för kopiering och kopiering av försändelser enligt lagarna om underrättelseverksamhet.

Det finns dock sådana skillnader mellan karaktären på befogenheterna mellan tvångsmedelslagarna och lagarna om underrättelseverksamhet som gör att en lagstiftning som kopierats direkt ur tvångsmedelslagarna inte är helt konsekvent och tydlig i strukturen för beslutsprocessen gällande innehållet i befogenheterna eller användningen av dem. De grundläggande skillnaderna mellan befogenheterna är förknippade med användningsändamålet för befogenheterna och öppen eller hemlig användning av dem. Med befogenheterna enligt tvångsmedelslagarna inhämtas bevis som bevisning vid rättegång i brottmål (beslag av föremål eller handling och ersättande av beslag av handling genom kopiering av den). Användningen av befogenheterna enligt underrättelselagarna åsyftar inte att inhämta sådan bevisning (kopiering av föremål eller handling. Användningen av befogenheterna för genomsökning samt beslag och kopiering av handling enligt tvångsmedelslagarna genomförs öppet. Användningen av befogenheterna enligt underrättelselagarna sker utan att föremålet för dem känner till det.

Domstolen fattar beslut om användningen av vissa av de nämnda befogenheterna enligt underrättelselagarna (platsspecifik underrättelseinhämtning i viss utsträckning och kopiering av försändelse, medan det är förundersökningsmyndigheten själv som fattar beslut om användning av liknande befogenheter enligt tvångsmedelslagarna (genomsökning av platser samt beslag och kopiering av försändelse). Här torde bakgrunden till skillnaderna i beslutsfattandet bero på det från sättet för inhämtning av bevis

med befogenheter enligt underrättelseinhämningslagarna avvikande användningsändamålet och det hemliga genomförandet.

Beroende på möjligheterna att specificera föremålen för kopiering i respektive fall, kan beslutet om föremålet för kopiering exempelvis vid platsspecifik underrättelseinhämtning inom civil och militär underrättelseverksamhet fattas av den tjänsteman som fattar beslutet om kopiering, vilket sker antingen proaktivt eller i realtid eller genom att den tjänsteman som fattar beslut om kopieringen specificerar den i efterhand. Gällande kvarhållande av försändelser finns det varken i tvångsmedelslagen eller lagarna om underrättelseverksamhet separata bestämmelser om att försändelsen ska öppnas och undersökas innan den tas i beslag eller kopieras. I praktiken sker preciseringen av vilka försändelser som ska kvarhållas, öppnas och undersökas samt beslagtas eller kopieras ofta stegvis. Inom civil och militär underrättelseinhämtning kan det vara fråga om ett förordnande till ett verksamhetsställe som utövar transport av försändelser om ett mera omfattande kvarhållande av försändelser än enskilda försändelser, gallring av försändelser som ska öppnas och undersökas och därtill kopiering av de försändelser som har betydelse för underrättelseinhämningsuppdraget. Av betydelse i detta sammanhang är att det är underrättelsemyndigheten själv som fattar beslut om att kvarhålla försändelsen, men det i sista hand är domstolen som fattar beslut om kopiering. Man kan inte förutsätta att domstolen på förhand fattar beslut om kopiering av sådana öppnade och undersökta försändelser vars innehåll ännu är okänt. Domstolens beslut om kopiering påverkar underrättelsemyndighetens rätt att bevara eller skyldighet att förstöra information, som har inhämtats genom att öppna och undersöka försändelsen. Enligt befogenheterna i tvångsmedelslagen är det förundersökningsmyndigheten själv som fattar beslut både om kvarhållande av försändelser för beslag eller kopiering och beslag och kopiering av försändelsen. Det är dock i sista hand domstolen som fattar beslut om användning av de inhämtade bevisen vid en rättegång i ett brottmål. Vid civil och militär underrättelseinhämtning är de möjligt att i samband med platsspecifik underrättelseinhämtning och kvarhållande av försändelse också göra teknisk observation av utrustning, vilket domstolen i sista hand fattar beslut om. Det finns särskilda bestämmelser om bland annat installation av den tekniska anordningen, metoden eller programvaran och hur man tar sig till platsen. I samband med kriminalunderrättelseinhämtning får anordningen, metoden eller programvaran installeras i ett utrymme som används för boende av permanent natur, om domstolen ger tillstånd till det. Vid civil och militär underrättelseinhämtning får installationen av anordningen, metoden eller programvaran inte ske i ett utrymme som används för boende av permanent natur.

Frågan om tidpunkten för när man ska överlämna kravet på att få låta bli att meddela föremålet för underrättelseinhämtning om användningen av underrättelseinhämtning är också bunden till beslutssystemet för användning av underrättelseinhämningsme-

toder. I princip är det möjligt att presentera kravet i samband med tillståndskravet för användning av en underrättelseinhämtningsmetod eller som ett separat krav efter användningen av underrättelseinhämtningsmetoden. Härvid är det mest väsentliga hur noggrant domstolen vid behandlingen av tillståndskravet kan förutse karaktären på den genomförda underrättelseinhämtningen. Den principiella skyldigheten att underrätta föremålet för underrättelseinhämtningen om användning av en underrättelseinhämtningsmetod gäller teknisk avlyssning, optisk observation och teknisk spårning även i de fall då underrättelsemyndigheten själv får fatta beslut om användning av underrättelseinhämtningsmetoden. Den principiella skyldigheten att underrätta föremålet för underrättelseinhämtningen om användning av en underrättelseinhämtningsmetod gäller också kopiering av ett meddelande, om vilket underrättelsemyndigheten alltid själv får fatta beslut. I dessa situationer ska ett eventuellt krav på att inte behöva göra anmälan framställas för domstolen som ett separatärende baserat på underrättelsemyndighetens eget beslut om användning av en underrättelseinhämtningsmetod och i allmänhet efter det att användningen av en underrättelseinhämtningsmetod har genomförts. Tidpunkten för framställan av kravet har betydelse i synnerhet i samband med underrättelseinhämtning som avser datatrafik, när domstolen vid beviljandet av tillståndet för underrättelseinhämtning som avser datatrafik delvis till följd av karaktären på de använda sökvillkoren inte har information om vilken kommunikation som de vid underrättelseinhämtningen som avser datatrafik använda sökvillkoren i praktiken kommer att välja ut ur datatrafiken.

En helt annan fråga gäller skyldigheten att anmäla användningen av en underrättelseinhämtningsmetod till föremålet för underrättelseinhämtning i en situation där användningen av den underrättelseinhämtningsmetod som domstolen beviljat tillstånd till eller som underrättelsemyndigheten fattat eget beslut som inte alls inleds till följd av tekniska eller andra orsaker. Ordalydelsen i bestämmelserna hänvisar endast till anmälan av användningen av en sådan underrättelseinhämtningsmetod som de facto genomförts. Det finns inte heller ett lika stort behov av rättsskydd för föremålet för underrättelseinhämtning när en underrättelseinhämtningsmetod har blivit oanvänd som vid användningen av en genomförd underrättelseinhämtningsmetod.

Skydd av civil och militär underrättelseinhämtning

Skyddspolisens chef och underrättelsechefen vid Huvudstaben fattar beslut om införandet av en falsk, vilseledande eller förtäckt uppgift i registret och framställandet av falska handlingar för att skydda den civila och militära underrättelseinhämtningen. Till sitt innehåll är en inkorrekt registeranteckning felaktig och en inkorrekt handling ger för sin del en vilseledande bild av sitt ursprung och sin givare. Vid lögnar som har sin grund i verkligheten, så kallade skriftliga lögnar, är det inte fråga om en falsk handling

utan om användning av felaktig information. I det beslut som Skyddspolisens chef och underrättelsechefen vid Huvudstaben fattar kan ett beslut om användning av registeranteckningen eller handlingen också fattas, om det redan i detta skede är möjligt att göra det tillräckligt specificerat. I annat fall kan beslutet om användning av en falsk, vilseledande eller förtäckt uppgift eller registeranteckning eller felaktig handling fattas på en hierarkiskt lägre nivå hos Skyddspolisen eller den militära underrättelsemyndigheten. De faktiska operativa åtgärderna för användning av uppgifterna, registeranteckningen eller handlingen vidtas separat från de ovan nämnda besluten. Även sådana åtgärder ska registreras tillräckligt specificerat.

Ett beslut om att skydda civil eller militär underrättelseinhämtning berättigar inte till användning av en underrättelseinhämningsmetod, utan det krävs ett separat beslut om användning av underrättelseinhämningsmetoden. Underrättelseinhämtning med täckoperationer och täckoperationer är alltid förknippade med användning av falska, vilseledande och förtäckta uppgifter, införandet av falska, vilseledande och förtäckta uppgifter i registret och användning av dessa eller framställning av falska handlingar och användning av dem i aktivt vilseledande syfte. Underrättelseinhämningsmetoder av observationstyp kan för sin del vara förknippade med detta slags verksamhet i syfte att täcka mera passivt. En skild fråga är vad som gäller om man låter bli att uppge sin tjänstställning som tjänsteman inom civil och militär underrättelseinhämtning.

Deltagande i internationellt samarbete

Skyddspolisens chef och underrättelsechefen vid Huvudstaben fattar beslut om deltagande i internationellt samarbete inom civil och militär underrättelseinhämtning och användningen av därmed förknippade underrättelseinhämningsmetoder. Det finns inga bestämmelser om vilka omständigheter som ska nämnas i ett beslut om deltagande i internationellt samarbete. För beslutsfattandet väsentliga och tillräckligt detaljerade uppgifter om det planerade internationella samarbetet ska dock presenteras till Skyddspolisens chef eller underrättelsechefen vid Huvudstaben, som fattar beslutet.

Vid internationellt samarbete kan det vara fråga om aktivitet både utomlands och i hemlandet. Även i de fall då användningen av den aktuella underrättelseinhämningsmetoden i hemlandet i övrigt kunde grunda sig på ett beslut fattat på en lägre hierarkisk nivå inom Skyddspolisen eller den militära underrättelsemyndigheten är det Skyddspolisens chef och underrättelsechefen vid Huvudstaben som fattar beslutet om användningen av den aktuella underrättelseinhämningsmetoden i anknytning till internationellt samarbete. Det finns bestämmelser om användningen av systematisk observation, förtäckt inhämtande av information, täckoperationer, bevisprovokation genom köp, styrd användning av informationskällor och behandling av tekniska data vid informations-

inhämtning som avser datatrafik i samband med internationellt samarbete i hemlandet. Beroende på den använda underrättelseinhämtningsmetoden ska användningen av en underrättelseinhämtningsmetod i anknytning till internationellt samarbete i hemlandet utöver ett beslut fattat av Skyddspolisens chef eller av underrättelsechefen vid Huvudstaben också vara förankrat i ett beslut av domstol om användning av den aktuella underrättelseinhämtningsmetoden.

Även i de fall då användningen av den aktuella underrättelseinhämtningsmetoden utomlands kunde grunda sig på ett beslut fattat på en lägre hierarkisk nivå inom Skyddspolisens eller den militära underrättelsemyndigheten är det Skyddspolisens chef och underrättelsechefen vid Huvudstaben som fattar beslutet om användningen av den aktuella underrättelseinhämtningsmetoden i anknytning till internationellt samarbete. Beslutsfattandet gällande förutsättningarna för användning av underrättelseinhämtningsmetoder i anknytning till det internationella samarbetet i den stat på vars område samarbetet sker är en separat fråga.

Underrättelseinhämtningssamarbete kan även utövas i samband med det separat föreskrivna givandet eller mottagandet av internationellt bistånd.

Underrättelseinhämtning utomlands

Skyddspolisens chef och underrättelsechefen vid Huvudstaben fattar också beslut om underrättelseinhämtning utomlands och användningen av därmed förknippade underrättelseinhämtningsmetoder. Underrättelseinhämtning utomlands sker inte i samarbete med den stat som finns i området. Det finns inte heller några bestämmelser om vilka omständigheter som ska nämnas i ett beslut om underrättelseinhämtning utomlands. Även för detta beslutsfattande väsentliga och tillräckligt detaljerade uppgifter om den planerade underrättelseinhämtningen i utlandet ska dock presenteras till Skyddspolisens chef eller underrättelsechefen vid Huvudstaben, som fattar beslutet. Det är Skyddspolisens chef och underrättelsechefen vid Huvudstaben som fattar beslutet om användningen av den aktuella underrättelseinhämtningsmetoden i anknytning till underrättelseinhämtning utomlands, även i de fall då användningen av underrättelseinhämtningsmetoden i hemlandet skulle kräva tillstånd av domstolen eller kunde grunda sig på ett beslut fattat på en lägre hierarkisk nivå inom Skyddspolisens eller den militära underrättelsemyndigheten.

Civil och militär underrättelseinhämtning med en annan deltagande aktör än en tjänsteman

När en annan aktör än en tjänsteman vid den civila och militära underrättelsemyndigheten deltar i den civila och militära underrättelseinhämtningen kan det vara fråga om

överlämning av information till den civila och militära underrättelsemyndigheten eller att bistå den civila och militära underrättelsemyndigheten vid användningen av en underrättelseinhämtningsmetod eller behandling av information. En fysisk person eller exempelvis företagsrepresentant kan överlåta informationen eller bistå vid användningen av underrättelseinhämtningsmetoden eller behandlingen av informationen. Enskilda uppgifter eller analyser utarbetade på enskilda uppgifter kan överlåtas till de civila och militära underrättelsemyndigheterna.

De första bestämmelserna om användning av informationskällor lades till 2005 i den dåvarande polislagen. Bestämmelserna gjorde ingen skillnad på grundläggande och styrd användning av informationskällor. Personer som fungerade som informationskällor hade av tradition använts i polisens verksamhet. Enligt den regeringsproposition som innehöll förslaget var grunden för tillägget av bestämmelserna utgångspunkten att all myndighetsverksamhet ska grunda sig på möjligheter att agera som klart framgår av lag. I lagstiftningen om informationskällor var det dessutom möjligt att koppla arrangemang med vilka man strävade efter att utöka polisens möjligheter att utnyttja informationskällor nationellt (registrering av informationskällor) och möjliggöra en effektiv övervakning av verksamheten med informationskällor (registrering av informationskällor och registrering av verksamhet med informationskällor). Då och även enligt den nuvarande polislagen gällde möjligheten att använda informationskälla enligt bestämmelserna om hemliga metoder för inhämtande av information samtliga uppgifter som föreskrivits polisen, det vill säga också tryggheten av rätts- och samhällsordningen. Till tryggheten av rätts- och samhällsordningen hör speciellt förhindrandet av sådana projekt som kan hota stats- eller samhällsordningen eller rikets inre eller yttre säkerhet, vilket hörde och fortfarande hör till Skyddspolisens uppgifter. Innan lagstiftningen om civil underrättelseinhämtning trädde i kraft år 2019 var Skyddspolisens rätt att trygga rätts- och samhällsordningen på ett sätt civil underrättelseinhämtning utan andra med verksamheten förknippade befogenheter att inhämta information än användning av informationskällor.

De första bestämmelserna om styrd användning av informationskällor togs år 2014 in i den nuvarande polislagen och den nuvarande tvångsmedelslagen. Den styrda användningen av informationskällor anses vara en underrättelseinhämtningsbefogenhet både enligt de nuvarande bestämmelserna om användning av metoder för underrättelseinhämtning och de nuvarande bestämmelserna om hemligt inhämtande av information och hemliga tvångsmedel. Grundläggande användning av informationskällor anses däremot vara en underrättelseinhämtningsbefogenhet i de nuvarande bestämmelserna om hemligt inhämtande av information och hemliga tvångsmedel, men inte i de nuvarande bestämmelserna om underrättelseinhämtningsmetoder.

De väsentliga elementen för begreppet informationskälla är att överlämnandet av information sker frivilligt samt att kontakterna förknippade med överlämnandet av information sker interaktivt, är relevanta, kontinuerliga och konfidentiella. I de fall då överlämnandet av uppgifterna grundar sig på en skyldighet att överlåta dem är det inte fråga om fungerande som informationskälla. Detsamma gäller enkelriktad kontakt, det vill säga en situation där myndigheten helt passivt tar emot uppgifter, även om mottagandet av sådana uppgifter skulle vara fortlöpande. Information som tas emot helt passivt är inte heller ofta på det sätt betydelsefulla för skötseln av myndighetens uppgifter som avses i bestämmelserna om användning av informationskälla. Vid tillfälligt mottagande av uppgifter är det inte heller fråga om användning av informationskällor. Även sporadiskt konfidentiellt lämnande av information av tipskaraktär är förknippat med att den mottagande tjänstemannen är skyldig och har rätt att hemlighålla tipsgivarens identitet, trots att det när informationen ges på det här sättet inte är fråga om att individen fungerar som informationskälla. Det faktum att kontakten är konfidentiell är inte enbart förknippad med det konfidentiella innehållet i informationen utan det centrala är att informationskällan i samband med användningen av informationskällor i allmänhet överlämnar informationen i strid med sin tystnadsplikt eller annan lojalitetsplikt. Detta leder till behovet att bevara kontakten konfidentiellt samt att den tjänsteman som mottar den därmed förknippade informationen är skyldig och har rätt att hemlighålla informationskällans identitet. Därmed uppstår det också för myndigheten en skyldighet att sörja för informationskällans personliga säkerhet.

Vid grundläggande användning av informationskälla tar man emot eller ber i samband med en interaktiv kontakt om information som informationskällan har. Vid styrd användning av informationskälla ber man informationskällan att skaffa vissa typer av uppgifter.

Bestämmelserna om informationskällans rätt att inhämta och behandla informationen avviker från myndighetens underrättelseinhämtningsbefogenheter och kunskapsbefogenheter. Informationskällan får inte styras att inhämta uppgifter som skulle kräva användning av befogenheter som myndigheten har. Exempelvis polislagens bestämmelser om befogenheterna för en person som bistår en polisman gäller endast upprätthållandet av allmän ordning och säkerhet samt användning av maktmedel. Det är inte heller tillåtet att kringgå det faktum att myndigheten saknar vissa befogenheter genom att styra informationskällan.

Även i övrigt avviker informationskällans rättsliga ställning med tillhörande rättigheter och skyldigheter från tjänstemannens rättsliga ställning. Myndigheten har inte ens vid styrd verksamhet med informationskälla möjlighet att ge likadana arbetslednings- och övervakningsorder som till en tjänsteman. Informationskällan bär inte heller tjänsteansvar för sitt agerande.

Tredje part som har bistått vid användning av underrättelseinhämningsmetoden kan förbjudas att yppa omständigheter om användningen av underrättelseinhämningsmetoden. En separat fråga är i vilken utsträckning det är möjligt att överlämna sekretessbelagd information till någon annan än en tjänsteman på basis av ett förhållande av uppdragsnatur mellan denna person och myndigheten samt tystnadsplikten när sådan information har överlämnats.

Det finns bestämmelser om en värnpliktigs deltagande i militär underrättelseinhämtning i lagen om militär underrättelseverksamhet. I anknytning till detta finns det också separata bestämmelser om rätten för en reservist som tagit avsked att använda underrättelsemetoder. Lagen innehåller också bestämmelser om en i den militära underrättelseinhämtningen deltagande värnpliktigs straffrättsliga tjänsteansvar och skadeståndsansvar.

Behandling av underrättelsetillsyns- ombudsmannens fjärde årsberättelse

Underrättelsetillsynsombudsmannen lämnade sin fjärde berättelse om sin verksamhet (B 15/2023 rd), som gällde år 2022, till riksdagen, riksdagens justitieombudsman och statsrådet 12.6.2023.

Riksdagen förde en remissdebatt om berättelsen 7.9.2023 och översände ärendet till underrättelsetillsynsutskottet.

I utlåtandena från de sakkunniga som hördes om underrättelsetillsynsombudsmannens berättelse var det endast riksdagens justitieombudsman som i sitt utlåtande framförde kritik över underrättelsetillsynsombudsmannens verksamhet och den berättelse över verksamheten som ombudsmannen gett. I sitt eget utlåtande gav underrättelsetillsynsombudsmannen sin respons på den av justitieombudsmannen framförda kritiken och dessutom vissa förhandsuppgifter om sin verksamhet 2023. I det av underrättelsetillsynsombudsmannen givna utlåtandet behandlade han den proaktiva laglighetstillsynen, laglighetstillsynen i realtid och den retroaktiva laglighetstillsynen, sekretessen vid civil och militär underrättelseinhämtning samt underrättelsetillsynsutskottet och underrättelsetillsynsombudsmannen som övervakare av brottsbekämpningen. De till underrättelsetillsynsutskottet givna offentliga utlåtandena har publicerats på riksdagens webbplats och underrättelsetillsynsombudsmannens utlåtande har även publicerats på underrättelsetillsynsombudsmannafunktionens webbplats.

Underrättelsetillsynsutskottet lämnade sitt betänkande om berättelsen (UndUB 1/2024 rd) 8.3.2024. I sitt betänkande konstaterade underrättelsetillsynsutskottet de viktigaste observationerna vara följande:

- Under funktionens fjärde verksamhetsår har tillsynsarbetet vid underrättelsetillsynsombudsmanfunktionen hittat sin plats. Underrättelsetillsynsutskottet ansåg att det stora antalet inspektioner och det faktum att ombudsmannen har deltagit i alla sessioner om metoder för underrättelseinhämtning vid Helsingfors tingsrätt vittnar om att tillsynsarbetet varit intensivt. Tillsynsarbetet har varit bra och omfattande.
- Underrättelsetillsynsombudsmannen har strävat efter att utveckla årsberättelsens informativitet i enlighet med utskottets önskemål. Utskottet uppmuntrar ombudsmannen att fortsätta med utvecklingen av innehållet i avsnittet om ombudsmannens iakttagelser och observationer om tillsynen i kommande berättelser.
- I underrättelsetillsynsombudsmannens verksamhet är övervakningen av användningen av underrättelseinhämtningsmetoderna proaktiv, i realtid och retroaktiv. Enligt utskottet är det viktigt att den proaktiva övervakningen på det sätt som ombudsmannen beskriver stannar på en allmän nivå och till sin karaktär är strategisk, inte fallspecifik. Underrättelsetillsynsombudsmannen är en självständig och oberoende laglighetsövervakare, som ska avhålla sig från att ge underrättelsemyndigheterna proaktiv juridisk sakkunskap i enskilda fall för att i övervakningen i realtid och den retroaktiva övervakningen på ett trovärdigt sätt kunna bedöma om deras agerande varit lagenligt.
- Till följd av karaktären på underrättelsetillsynsombudsmannens övervakningsverksamhet vägleder ombudsmannen dem han utövar tillsyn över främst med inofficiella, klandrande eller styrande uppfattningar i samband med tillsynsåtgärderna. Utskottet anser att ombudsmannen om det så krävs enligt eget omdöme bör använda de i lagen föreskrivna tillsynsåtgärderna utöver de muntliga anvisningarna och andra tillsynsåtgärderna av rådgivande karaktär eller i stället för dem. Ett exempel på detta är ombudsmannens möjlighet enligt lagen om övervakning av underrättelseverksamheten att delge tillsynsobjektet sin uppfattning om det lagliga förfarandet.

Riksdagen godkände 14.3.2024 ett ställningstagande i enlighet med underrättelsetillsynsutskottets betänkande, enligt vilket riksdagen inte hade något att anmärka med anledning av berättelsen.

Bilagor

Mission, vision och strategiska riktlinjer

MISSION

Vi utövar tillsyn över användningen av underrättelseinhämtningsmetoderna och underrättelseinformation samt främjar förverkligandet av rättsskyddet och god praxis inom underrättelseverksamheten.

VISION

Vi säkerställer för vår del att underrättelseinhämtningen följer lag och god förvaltningssed samt respekterar de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna.

STRATEGISKA RIKTLINJER

- Vår tillsyn är effektiv
- Vi kommunicerar effektivt
- Vi lär oss genom internationellt samarbete
- Vi bildar akademiska nätverk

Vår tillsyn är effektiv

(strategiska riktlinjer för tillsynsverksamheten)

- Vi säkerställer särskilt att underrättelseinhämtningen endast hänför sig till verksamhet som utgör ett allvarligt hot mot den nationella säkerheten.
- Vi granskar alla beslut om användning av underrättelseinhämningsmetoder och deltar i samtliga domstolsbehandlingar om användningen av underrättelseinhämningsmetoder.
- Vi inriktar vår granskning särskilt på den övriga dokumentation som uppstår i samband med underrättelseverksamheten och som har betydelse för hur de personer som är föremål för underrättelseinhämtningen och tredje parter rättsskydd förverkligas.
- Vi utför temainspektioner vid behov i samarbete med de övriga som utövar tillsyn över underrättelseinhämtningen.
- Vi utnyttjar det breda utbudet av tillgängliga former och metoder för laglighetsövervakning som underrättelsetillsynsombudsmannen har tillgång till i den utsträckning det är möjligt utan att äventyra underrättelsetillsynsombudsmannens självständighet och oberoende.

Vi kommunicerar effektivt

(kommunikationsverksamhetens strategiska riktlinjer)

- Vi berättar om underrättelsetillsynsombudsmannens uppgifter och ger väsentlig, tillräcklig och aktuell information om verksamheten med beaktande av de olika målgrupperna för kommunikationen i hemlandet och utomlands.
- Vi presenterar informationen på underrättelsetillsynsombudsmannens viktigaste kommunikationskanal – webbplatsen – i klarspråk och med metoder för visuellt åskådliggörande.

Vi lär oss genom internationellt samarbete

(strategiska riktlinjer för det internationella samarbetet)

- Vi inhämtar information och bygger upp vår förståelse för våra tillsynskompanjoners nya tillsynsobjekt och -metoder.
- Vi tar till oss och delar med oss av beprövad tillsynspraxis i synnerhet med de nordiska länderna.

Vi bildar akademiska nätverk

(strategiska riktlinjer för akademiska nätverk)

- Vi följer med underrättelseforskningen och -utbildningen och vi uppdaterar situationsbilden för pågående forskningsprojekt och lärdomsarbeten.
- Vi främjar diskussionen om underrättelseinhämtning genom att publicera nyheter om underrättelseforskningen på underrättelsetillsynsombudsmannens webbplats och genom att delta i universitetssamarbetet.

Aktuella rättsliga ställningstaganden

Givna utlåtanden

Under berättelseåret gav underrättelsetillsynsombudsmannen följande utlåtanden:

- Regeringens proposition om godkännande och sättande i kraft av nordatlantiska fördraget
- Arbetsgruppens betänkande om reformen av lagstiftningen om ett offentligt samfunds skadeersättningsansvar
- Slutrapport given av utredningspersonen gällande behovet av utveckling av lagstiftningen om polisens kriminalunderrättelseinhämtning
- Regeringens proposition till lag om ämbetsverket Specialmyndigheterna inom justitieförvaltningen
- Justitiekanslern i statsrådets memorandum om utkastet till regeringens proposition om ändring av lagen om förhindrande av penningtvätt och av finansiering av terrorism och till lagar som har samband med den
- Regeringens proposition till lag om militär disciplin och brottsbekämpning inom Försvarsmakten (två utlåtanden)
- Beredskapslagsarbetsgruppens memorandum om beredskapsskyldigheten i beredskapslagen
- Betänkandet av den arbetsgrupp som berett uppdateringen av offentlighetslagen

Internationella domstolsavgöranden

Under berättelseåret gav Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna följande (Europadomstolen) avgöranden som har betydelse för underrättelseinhämtningen och tillsynen över denna:

- *Ships Waste Oil Collector B.V. v. Nederländerna, Janssen de Jong Groep B.V. et al v. Nederländerna samt Burando Holding B.V. och Port Invest B.V. v. Nederländerna* (3:e sektionens domar 16.5.2023, har överförts för behandling i storkammaren 25.9.2023)

Ärendena gällde frågan huruvida den lag som möjliggör överlämnande av information mellan myndigheter har varit tillräckligt förutsebar och huruvida rättsskyddsgarantierna vid informationsutbytet har varit korrekt ordnade.

Efter omröstning ansåg Europadomstolen att det inte hade skett något sådant intrång i rätten till ett privatliv som avses i artikel 8 i Europeiska konventionen för skydd av de mänskliga rättigheterna och enhälligt att inget intrång i rätten till en effektiv rättsskyddsåtgärd enligt artikel 13 i samma konvention hade skett.

- Wieder och Guarnieri v. Förenade konungadömet
(4:e sektionens dom 12.9.2023, slutlig 12.12.2023)

Ärendet gällde bland annat de juridiska ramvillkoren för underrättelseinhämtning som avser datatrafik och huruvida de föremål för sådan massövervakning som befinner sig utomlands hör till den svarande statens befogenhetsområde. Ärendet har beröringspunkter med Big Brother Watch et al v. Förenade konungadömet.

Europadomstolen ansåg enhälligt att en överträdelse hade skett mot rätten att åtnjuta skyddet för privatliv i artikel 8 i Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna.

Utländska lagstiftningsprojekt

- I oktober 2023 godkände Nederländernas parlament en temporär lag om de civila och militära underrättelsemyndigheternas, AIVD och MIVD, underrättelseinhämtning gällande främmande staters cyberattacker. Parlamentets första kammare godkände lagen i mars 2024. Lagen påverkar rollerna för TIB, det organ som utövar ex ante övervakning, samt CTIVD, det organ som utövar ex durante och ex post övervakning, vid tillsynen över civil och militär underrättelseinhämtning kring cyberattacker.

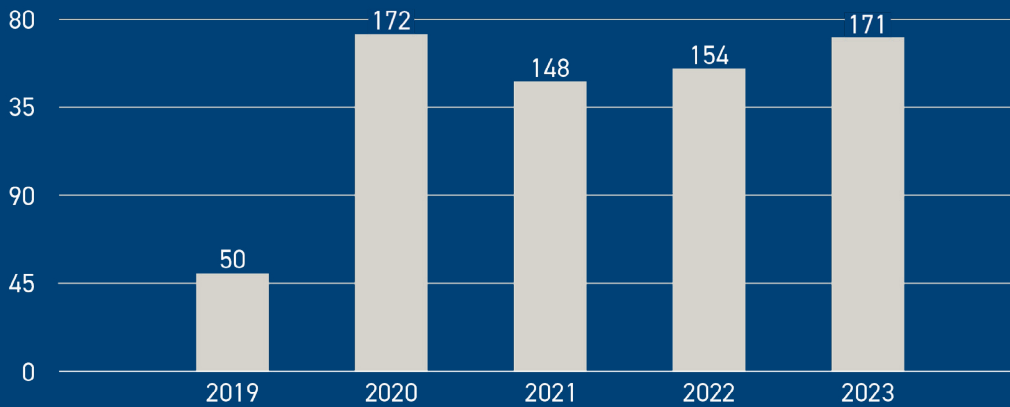
- Sveriges regering tillsatte 14.7.2022 en utredningsperson att utreda lagen om signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet. Ett delbetänkande om utredningsprojektet (SOU 2023:51) överläts till regeringen 4.9.2023.

Bakgrunden till utredningsprojektet är den dom i ärendet Centrum för rättvisa v. Sverige som Europadomstolen gav 25.5.2021. Europadomstolen konstaterade att Sveriges lagstiftning om underrättelseinhämtning som avser datatrafik huvudsakligen uppfyller kraven i ett demokratiskt samhälle, men den observerade dock vissa brister i Sveriges system. I delbetänkandet från utredningsprojektet föreslår man att bristerna ska rättas till enligt följande: 1) till lagen fogas en uttrycklig bestämmelse att en upptagning eller uppteckning som inte innehåller personuppgifter ska förstöras om innehållet i uppgifterna saknar betydelse för verksamhet som avses i lagen om signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet, 2) den registrerades personliga integritet ska beaktas när signalunderrättelsemyndigheten (Försvarets radioanstalt, FRA) avser att föra över personuppgifter till ett annat land eller en internationell organisation, 3) ett nytt särskilt organ grundas inom tillsynsmyndigheten för försvarsunderrättelseinhämtning (Statens inspektion för försvarsunderrättelseverksamheten, SIUN) som ska ha till uppgift att utföra kontroll på begäran av enskild enligt lagen om signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet och 4) den enskilde ska få en motiverad underrättelse efter utförd kontroll.

Utredningspersoner fortsätter sitt arbete kring de återstående frågorna. Avsikten är att avge det slutliga betänkandet senast 1.9.2024.

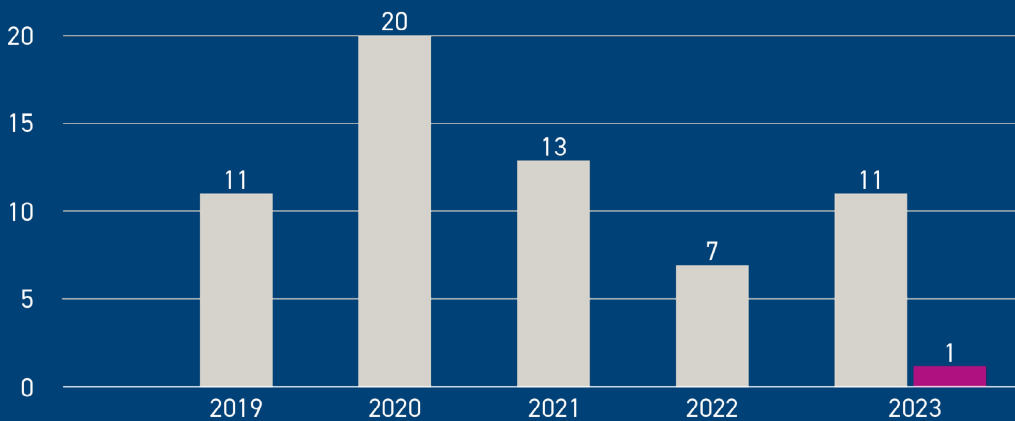
Statistik

TILLSYNSBESÖK

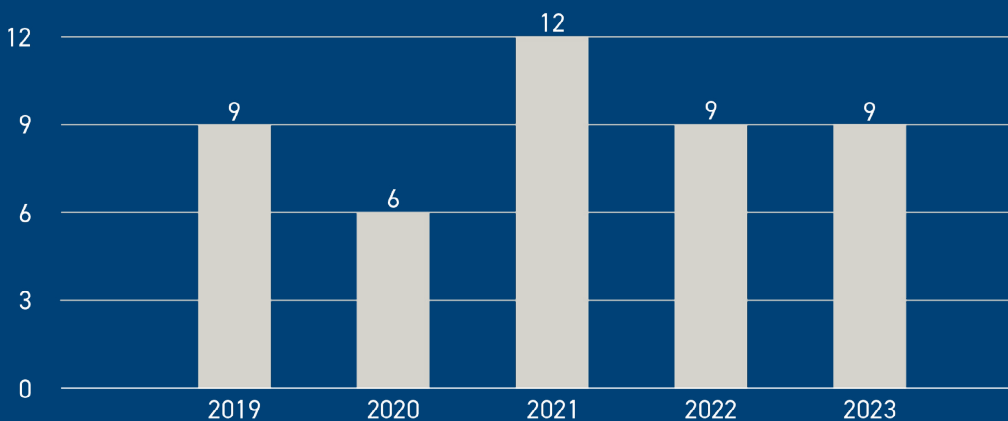
Antal inspektionsbesök som underrättelsetillsynsombudsmannen gjort hos underrättelsemyndigheterna åren 2019–2023.

BEGÄRAN OM UTREDNINGAR OCH KLAGOMÅL

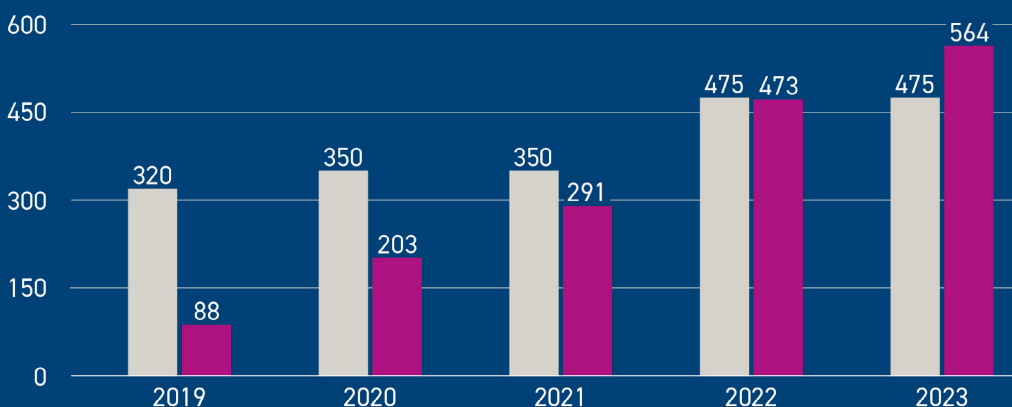
Antalet begäran om utredningar (gråa stolpar) och klagomål (röd stolpe) som inlämnats till underrättelsetillsynsombudsmannen åren 2019–2023.

UTLÅTANDEN

Antal utlåtanden som underrättelsetillsynsombudsmannen gett åren 2019–2023.

FINANSIERING

Underrättelsetillsynsombudsmannens anslagsandelar (gråa stolpar) och förverkligade omkostnader (röda stolpar) åren 2019–2023.

* tusen euro

** Underrättelsetillsynsombudsmannen inledde sin verksamhet 1.5.2019

*** Åren 2019–2021 användes dataombudsmannens anslagsandel för täckning av underrättelseombudsmannens omkostnader

tvv

underrättelsetillsynsombudsman

PB 800, 00531 Helsingfors
tiedusteluvalvonta@om.fi
tiedusteluvalvonta.fi